Бадаран хүгжыш, буряад оромнай!

Автономито эмхи зургаануудтай үшөө болоодүй зүүн зүгэй национальностьнуудта...нэн түрүүн, хальмагуудта, буряад-монголнуудта автономи байгуулха ябадалые шухала гэжэ мэдэрхэ...

(В. И. Ленинэй бэшэһэн РКП(б)-гэй ЦК-гай Политбюрогой тогтоолой проектһээ).

Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 157 (14177) | 1973 оной июлиин 6, пятница | Сэн 2 мүнгэн

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕДТЭ
БУРЯАДАЙ АВТОНОМИТО СОВЕТ СОЦИАЛИС РЕСПУБЛИКЫН ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ
БУРЯАДАЙ АССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын байгуулагдаһаар 50 жэлэй гайхамшагта ойтой, тэрэниие Октябриин Революциин орденоор шагнаһантай дашарамдуулан, Буряад ороной хүдэлмэришэд, колхознигууд, интеллигенци болон бүхы ажалшадые Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет халуунаар амаршална.

Агууехэ Октябриин Социалис Революци буряад хүнүүдэй хуби заяае үндэһөөрнь хубилгаа, хаанта Россин бусад арадуудтал адли тэрэниие социальна болон национальна дарлалтаһаа сүлөөлөө, политическэ талаараа эрхэгүй байдалдань эсэс табяа, хэтын гээгдэлһээ гараха, гүрэнэй, ажахын, соёл культурын байгуулалтые эрхилхэ хизаарлашагүй ехэ арга боломжо нээжэ үгөө.

Коммунис партиин хүтэлбэри доро агууехэ ород арадай, манай Эхэ ороной бусад арадуудай аха дүү ёһоной үнэн сэхэ туһаламжын ашаар Буряад орон түүхын ехэ, алдарта зам гаталжа гараа. Республикын ажалшад Совет засаг тогтоохын, бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ дайсаниие бута сохилгодо эдэбхитэйгээр хабаадаа. Урдань Россин гээгдэнги национальна заха хизаар байһан орон Совет ороной зүүн зүгтэхи экономическа томо районуудай нэгэн болоо. Республика дотор олон һалбаритай промышленность байгуулагдаа. Машина бүтээлгэ, прибор бүтээлгэ, хадын малтамалай, ой модоной, химическэ, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленность хурдан түргэнөөр хүгжэнэ, капитальна ехэ барилга хэгдэнэ. Хүдөө ажахынь жэлһээ жэлдэ үйлэдбэреэ ехэ болгожо, мяха, һү, үндэгэ, нооһо, бусад продукциие гүрэндэ бүри ехээр худалдадаг болоо. Республикын ажалшад юһэдэхи табан жэлэй түсэбэй даалгабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө амжалтатайгаар тэмсэжэ байна.

Буряад ороной хүн зоной соёл культура, һуудал байдал үндэһөөрөө хубилаа. Мүнөө Буряадай АССР-эй хүн зон бүхыдөө үзэг бэшэгтэй болонхой. Олон тоото һургуулинууд, соёл гэгээрэлэй эмхи зургаанууд эндэ байгуулагдаа, хэдэн арбаад дээдэ һургуулинууд, техникумүүд, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин филиал эндэ хүдэлнэ, хүдэлмэришэн ангиин олон тоото кадрнууд, национальна интеллигенци — эрдэмтэд, инженернүүд болон технигүүд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, багшанар болон врачнууд бэлдэгдээ. Национальна литература, искусство нилээд хүгжоө. Республикын ажалшадай ажаһуудал хэмжээлэшэгүйгөөр һайжарһан байна.

Ажахын ба соёлой байгуулалтада Буряадай АССР-эй ажалшадай туйлаһан амжалтанууд — КПСС-эй ленинскэ национальна политикын, совет ниитын ба гүрэнэй байгуулалтын һалбаран мандаһанай, социалис Эсэгэ ороной адли тэгшэ эрхэтэй арадуудай интернациональна эбдэршэгүй хани барисаанай, аха дүүтэй харилсаа холбооной элиг тодо гэршэ мүн.

Партийна организациин хүтэлбэри доро Буряадай АССР-эй ажалшад экономикэ ба соёл культураяа саашадань хүгжөөхын түлөө саашадаашье эршэмтэйгээр тэмсэхэ, КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ шэнэ амжалтануудые туйлаха байһандань найдажа байһанаа Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет мэдүүлнэ.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республика мандаха болтогой!

Совет Социалис Республикануудай Союз — манай Эхэ ороной арадуудай хани барисаанай, зол жаргалай түшэг тулгуури мандаха болтогой!

Ленинэй зааһан замаар коммунизмын илалта тээшэ совет арадые бата найдамтайгаар хүтэлжэ ябаһан Советскэ Союзай Коммунис парти мандаха болтогой!

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ

СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

БУРЯАДАЙ АВТОНОМИТО СОВЕТ СОЦИАЛИС РЕСПУБЛИКЫЕ ОКТЯБРИИН РЕВОЛЮЦИИН ОРДЕНООР ШАГНАХА ТУХАЙ

Буряадай АССР-эй ажалшадай коммунизм байгуулха хэрэгтэ амжалта туйлаһанайнь түлөө, мүн республикын байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Буряадай Автономито Совет Социалис Республикые Октябриин Революциин орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1973 оной июлиин 4.

Монголой Арадай Революционно партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Монголой Арадай Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал Буряадай Республикын байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн һайндэртэ хабаадалсахаяа Улаан-Үдэ ерэбэ.

Монголой Арадай Республикаһаа ерэһэн хүндэтэ айлшаниие КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. С. Семёнов, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. Б. Пивоваров, КПСС-эй обкомой гэшүүд, партийна, советскэ болон ниитын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд угтаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (Зүүн гарһаа) М. С. Соломенцев, Ю. Цеденбал, Б. С. Семёнов, Н. Б. Пивоваров, А. У. Модогоев гэгшэд Улаан-Үдын станци дээрэ.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Буряадай областной комитедтэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум ба РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет хоёр орденто Буряадай АССР-эй хүдэлмэришэд, колхознигууд, интеллигенци болон бүхы ажалшадые республикынь байгуулагдаһаар табин жэлэй алдарта ойтой дашарамдуулан, үнэн зүрхэнһөө амаршална.

Агууехэ Октябриин социалис революци буряад арадай ажабайдалда түүхэтэ хубилалта хээд, тэрэниие социальна болон национальна дарлалтаһаа сүлөөлжэ, гүрэнэй, ажахын ба соёл культурын байгуулалтада үргэн харгы нээжэ үгөө.

Коммунис партиин хүтэлбэри доро манай Эхэ ороной олон национальна нэгэ бүлэ соо Буряадай ажалшад тэмсэл ба илалтын алдарта зам дабан гараа. Тэдэнэр Совет засаг байгуулха ба бэхижүүлхын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэһэн, түрүүшын табан жэлнүүдэй туршада шэн зоригтойгоор ажаллаһан, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай хатуу шэрүүн жэлнүүдтэ Эхэ орондоо үнэн сэхэ байһанаа, эрэлхэг зориг ба баатаршалга харуулһан байна.

Экономическа болон соёл культурынгаа талаар хаанта Россин гээгдэнги хизаар байһан Буряад орон үнгэрһэн табин жэлэй туршада манай Эхэ ороной бүхы арадуудай аха дүүгэй туһаламжын ашаар хүгжэнги экономикотой социалис республика болоо. Эндэ мүнөө үеын машина бүтээлгын, электротехническэ, прибор бүтээлгын, горнорудна, нүүрһэнэй, ой модоной, модо болбосоруулгын, хүнгэн, эдеэ хоолой ба промышленностиин бусад һалбаринууд байгуулагданхай.

Хүдөө ажахыдань үндэһэн хубилалтанууд болоо. Түрүү техникээр зэбсэгжэһэн колхоз болон совхозууд газар тариалангай ургаса, мал ажалай ашаг шэмые дээшэлүүлнэ, мяха, һү, нооһо ба хүдөө ажахын бусад продукци үйлэдбэрилгэ ба гүрэндэ худалдалгые ехэ болгоно.

Ажалшадай байдал һуудал улам һайжарна. Республика дотор олон һургуули, дээдэ ба тусхай дунда һургуулинууд, эрдэм-шэнжэлгын институдууд, СССР-эй Наукануудай Академиин Сибириин отделениин Буряадай филиал хүдэлнэ. Литература болон искусство амжалтатайгаар хүгжөөгдэнэ. Арадай ажахын, соёл культурын элдэб һалбаринуудта национальна кадрнууд урган гараа.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын ажалшадай туйлалтанууд, тэдэнэй материальна ба духовно ажаһуудалай хүгжэлтэ хадаа Коммунис партиин ленинскэ национальна политикын илан мандаһанай, манай агууехэ Эхэ ороной арадуудай хани нүхэсэл ба аха дүү харилсаанай толотомо гэршэ мүн болоно.

Россин Федеративна Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй Президиум ба Министрнүүдэй Совет арадайнгаа ажахы, соёл культурые саашадань хүгжөөлгэдэ амжалта туйлахые, зол жаргал ба хүгжэн һалбархые Буряадай АССР-эй ажалшадта хүсөөд, партийна организациингаа хүтэлбэри доро республикын хүдэлмэришэд, колхознигууд болон интеллигенци КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ саашадаашье эдэбхи ехэтэйгээр ажаллаха ба коммунизм байгуулгада хубитаяа оруулха гэжэ бата найдамтайгаар этигэжэ байһанаа мэдүүлнэ.

Буряадай Автономито Совет Социалис Республика мандаха болтогой!

СССР-эй арадуудай эбдэршэгүй аха дүүгэй хани нүхэсэл — КПСС-эй ленинскэ национальна политикын агууехэ туйлалта улам бэхижэн хүгжэг лэ!

Бидэниие бүхы илалтануудта зоригжуулан эмхидхэгшэ — Советскэ Союзай Коммунис партида алдар соло!

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ

РСФСР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ

М. С. СОЛОМЕНЦЕВ УЛААН-ҮДЭДЭ

УЛААН-ҮДЭ. (ТАСС). Эндэ ерээд байһан КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев июлиин 4-дэ Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадта хүрэбэ. «Байгал нуур шадарай байгаалиин баялигуудые хамтай һайнаар ашаглаха, сахин хамгаалха талаар нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой үндэһөөр предприятида хэгдэжэ байһан хүдэлмэритэй тэрэ танилсаа.

Нүхэр М. С. Соломенцев коммунис ажалай предприяти — нарин сэмбын фабрикада хүрэбэ. Хүн зоной һуудал байдал хангалгын, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай, худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай хүдэлмэритэй танилсаһан байна.

КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев нүхэр М. С. Соломенцевтэй суг ябаа.

АЖАЛАЙ БЭЛЭГҮҮД

★ Шэнэ-Бэрээнэй механическа заводой коллектив трактор, машинануудые түргэнөөр, һайн шанартайгаар заһабарилжа, хүдөө ажалшадай эрилтые хүсэд хангахын түлөө оролдоно. Эдэнэр һара бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэдэг. Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй даабариһаа гадуур 19 трактор, 5 автомашина заһабарилжа, тракторай ашаа шэрэдэг 624 тэргэ бүтээн гаргажа, хараалагдаһан түсэбһөө гадуур 169 мянган түхэригэй продукци худалдаа.

ТҮНХЭН. Мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ элбэг ехээр худалдажа, жэл бүри аймаг дотороо онсо шалгардаг, Ажалай Улаан Тугай орденто «Сибиряк» колхозой малшад, һаалишад республикынгаа ойн баярай һайндэртэ зорюулан абаһан уялгаяа сүм дүүргэбэ. Тиигэжэ һүүлэй мэдээгээр, ажахы бэлэдхэлэй пунктда 10.638 центнер һү, 2.145 центнер мяха тушаажа, хараалагдаһан түсэбөө холо үлүүлэн бэелүүлһэн байна.

★ Буряадай мебельнэ комбинадай хүдэлмэришэд модо ехээр хюрөөдэхэ, мебель һайн шанартайгаар олоор бүтээдэг болохо гэһэн зорилготойгоор хүдэлнэ. Эдэнэр байгша оной зургаа һарын даабари болзорһоонь урид дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 3.000 кубометр барилгын материал хюрөөдөө. Мебель хэхэ даабаряа мүн лэ үлүүлээ.

МУХАР-ШЭБЭР. Буряадай АССР-эй габьяата малшан, КПСС-эй райкомой гэшүүн, Суулгын совхозой тугалшан Балмасу Базарсадаева малшадай бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ хабаадалсахадаа 200 тугал харууһалха үедөө тус бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдэ 700 граммаар нэмээхэ гэһэн уялга абаа бэлэй. Бэрхэ тугалшан хэлэһэн үгэеэ хэрэг дээрэнь бэелүүлээ.

Жэлэй эхинһээ хойшо Балмасу Содномовна тугал бүриингөө шэгнүүрые сүүдхын дунда зэргээр 800 граммаар дээшэлүүлээ. 6 һарын туршада 200 тугал томо болгоод, тугалшадтаа тушаагаа.

★ Улаан-Үдын сэмбын фабрикын хүдэлмэрилэгшэд һайн шанартай сэмбэ жэлһээ жэл бүри улам ехээр нэхэжэ гаргана. Энэ түрүү коллектив зургаан һара соо 780 мянган метр сэмбэ нэхэхэ даабаряа холо үлүүлэн дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 960 мянган түхэригэй продукци худалдаба.

Советскэ Союз урдань түүхэдэ үзэгдөөгүй сүлөөтэ арадуудай нэгэдэл ба хани нүхэсэлэй бодото харилсаан мүн болоно. Энэ хани нүхэсэл хадаа социализмын агууехэ туйлалтануудай нэгэн, совет обществын урагшаа дабшалтын асари ехэ хүсэн, эгээл һайн һайхан уг зорилго—коммунизм байгуулгын аша туһада СССР-эй бүхы үндэһэ яһатанай зохёон байгуулгын дундаршагүй булаг болоно.

(«СССР-эй 50 жэлэй ойдо бэлдэхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолһоо).

ЖАРГАЛТА БАЙДАЛАА МАГТАНАБ

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшын орлогшо Л. Я. ЕГОРОВАДА манай корреспондент хэдэн асуудалтайгаар хандаба.

Табин жэлэй хяра дээрэһээ арадайнгаа ажахын хүгжэлтэ тухай хуряангыгаар хөөрэжэ үгыт.

Манай республикын ажалшад өөһэдын гүрэнтэй-автономитой болоһоор табин жэлэйнгээ ой тэмдэглэжэ байна.

Мүнөөнэй — 1973 оной үндэр дабаан дээрэһээ табин жэлэй саада тээхи Буряад оронийе, буряад зоной байдалые зураглаха болоо һаа, «сүмбэр уулын добо байхада, уһан далайн шалбааг байхада...» — гээд эхилдэг үльгэр домогтол адляар мүнөөнэй залуушуулай шэхэндэ дуулдахань лабтай даа. Хүдөөшье нютагта, городуудташье һуудаг далаад оной залуу басагад, хүбүүд тэрэ үеын элинсэг хулинсагайнгаа байдалые тиимэ байһан гэжэ ойлгохогүй байха. Теэд гайхалтайшье бэшэ. Зайн галтай гоё һайхан байшан соо гү, али бүхы юумээр хангагданги хэдэн дабхар шулуун гэртэ байдаг залуу хүндэ үбгэ эсэгэнэртнай нюдэнэйнгөө нюлсаран болотор утуулжа, задагай галтай һэеы гэр соо байһан юм гэжэ хэлээ хадатнай, тэрэ байдалые хүсэд ойлгохошьегүйнь буруу бэшэ. Юундэб гэхэдэ, буряад зоной тэрэ үеын байдал ошон ошоо бшуу. Хүдөөгэй юрын лэ ажалшан, жэшээнь хонишон, баян байдалтай болонхой: колхозой гү, али совхозой түб һууринда томо гэгшын байшан гэртэй, зосоонь мүнөөнэй тон гоё мебельтэй, хубсаһа угаадаг машинатай, телевизор, радиоприёмник болоод бэшэ үнэтэ хэрэгсэлнүүдтэй. Зайн галтай. Хонишодой олониинь өөһэдын автомашинатай.

Хүн зоной байра байдалай һайжарһанай жэшээ болгон, нэгэн хоёр тоо дурдая. Совет засагай жэлнүүдтэ манай республикын городууд болон городшуу болоһон тосхонуудай гэр байра 13 дахин ехэ болоо. 1923 ондо 289 мянган дүрбэлжэн метр, тэрэнэй миин лэ 32 мянган дүрбэлжэн метрынь ниитын мэдэлэй гэр байра байһан юм. Тиин гэхэдэ, 1973 оной январиин 1-нэй мэдээгээр энэ тоо 3,8 миллион дүрбэлжэн метр болоод байна. Энээндэ ямар нэгэн ажаглалта хэлтэгүй хаш. Шэнэ табан жэлэй туршада 1,5 миллион дүрбэлжэн метр хэмжээнэй гэр байра баригдаха. Городой хүн бүхэн нюдөөрөө харана ёһотой, олон дабхар гэрнүүдэй түргэ түргэнөөр бодохые. 1975 он болотор 30 мянган айл шэнэ байрада ороха юм. Мүнөө хүн бүхэндэ 10 дүрбэлжэн метр талмай хүртэнэ. Саашадаа 1990 ондо энэ тоогой 19 болотор гэр байра улам олоор баригдаха хараатай.

«Бүхы юумые хүнэй аша туһада» гэһэн социалис обществын гол ёһо гурим бодотоор бэелүүлэгдэжэ байна гэжэ онсолон тэмдэглэхэ ёһотойбди.

Эдэ бүхы юумэмнай гэнтэ тэб гээд тэнгэриһээ буугаагүй ха юм даа. Республикынгаа экономико хурдан түргэнөөр хүгжөөһэнэй ашаар туйлагдаһан амжалта нюдөөрөо хаража, баялигуудыень бэеэрээ эдлэжэ ябанабди. Мүнөө 60-аад ондоо һалбаритай промышленностьтай болонхойбди. Самолёдууд болон локомотивууд, гол мүрэнэй суднанууд болон автомобилиин кранууд, электромоторнууд болон приборнууд, шэл болон цемент, асбест ба шифер, хилгааһан бүд ба гутал, мяха, һүнэй элдэбын зүйлнүүд болон бусад продукци совет ороной область болон хизаарнуудта, харин гүрэнүүдтэ эльгээгдэнэ.

Анханда юунһээ индустри байгуулжа эхилээбибди?

Забайкалиин үргэн дэлюун дайдые зэрлиг тала гээд урданай дуундашье дуулагдадаг, тэрэ үеын элитэ зохёолшод, эрдэмтэдшье нэгэнтэ бэшэ хэлэһэн байдаг. Үнэхөөрөө, нойрсожо байһан буряадай талада хэсэ хэнгэрэгэй абяан гү, али ноёд баяшуулай мал адуулагшад — үгытэй ядуунууд, үншэн хэнзэнүүд уйдхарта дуунай гунигта аялга татадаг һэн бэзэ. Энээнһээ ондоо абяан эндэ гарадаггүй бэлэй. Промышленность гэхэ юумэн үнэндөө байгаагүй, харин талха татадаг хэды-еды тээрмэ, булгайр хэдэг мастерской шэнги Сүхын завод, түмэр замай депо — иигээд лэ дүүрэнтээ ха даа.

Хүдөө ажал гэхэдэ, буряад зон жэлэй дүрбэн сагта зөөжэ, малаа үсхэбэрилөөд, мангираа эдеэд лэ ябаһаниинь бүгэдэндэ эли бээз даа. Энээнийе утаар түүхэлээд ялалайб.

Мүнөө Буряад орондомнай 78 томо совхоз, 77 колхоз оршоно. Мүнөөхи зэрлиг тала дайдыемнай бүрхөөһэн шэнэ үүлтэрэй хонид, үхэр, адуун атарлан бэлшэнэ. Томо хоолосуудаа даажа ядан гунхалзаһан шэниисын полинууд ээдээ даллаһан мэтэ миралзан байха. Найма мянгаад трактор, дүрбэ мянга гаран комбайн болон бусад оньһон техникэ эдэ полинууд дээгүүр хүдэлнэ. Хүн зоной эдеэ хоолой эрилтэ хүсэдөөр хангаха зорилгоор саашадаа эдеэ хоолой зүйл улам ехээр абаха гэжэ хараалагдана.

Саашанхи зорилгонууд тухайда хөөрэжэ үгыт.

Зорилгонууднай бүришье ехэ даа. Промышленностиин үйлэдбэри үргэдхэхэ тума электрын элшэ хүсэн улам ехээр хэрэглэгдэхэ болоцо. Энээнийе хангаха зорилгоор 1 миллион 200 мянган киловатт хүсэтэй Гусиноозёрско ГРЭС баригдажа байна. Хоёр Днепрогэсэй тухай станци гансахан Буряад орондо хүдэлдэг болохонь гээшэ! Холбоолжоной шулуу нүүрһэнэй уурхай, хүдөө ажахын машина бүтээдэг завод болон хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин шэнэ шэнэ завод, фабриканууд баригдаха хараатай юм.

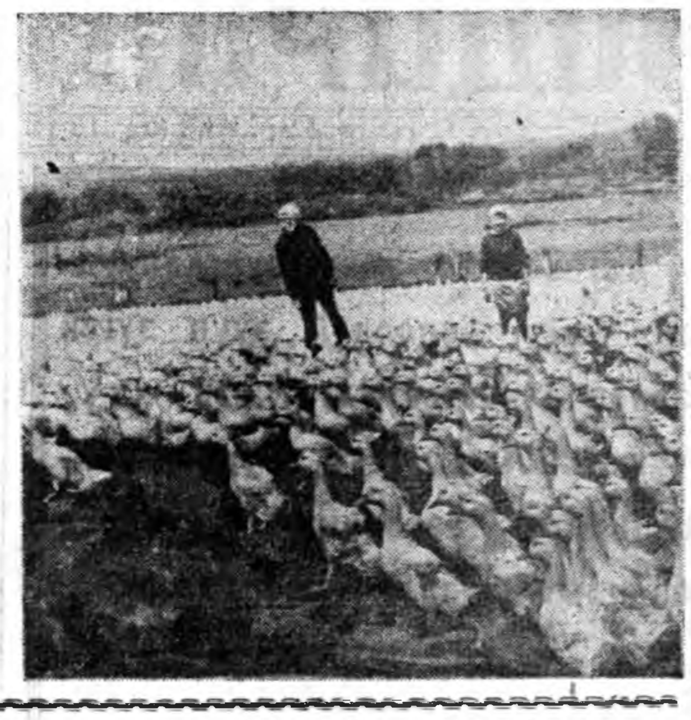
Ошурководохи апатидай уурхайн бааза дээрэ Забайкалиин апатидай томо комбинадай, Черемшанска шанаржуулгын комбинат (Прибайкалида) баригдаха. Нефть урадхуулха 700 километр утатай Ангарск—Улаан-Үдэ—Шэтэ гэжэ нефтепровод баригдаха болонхой.

Түгнын шулуу нүүрһэнэй хэбтэшэ ашаглаха, Яруунын аймагтахи Озерно хэбтэшын бааза дээрэ шанаржуулгын комбинат бариха тусхай документ бэлдэхэ даалгабари тус тус министерствэнүүдтэ даалгагданхай.

Энэ табан жэлэй туршада, мүн саашанхи 15 жэл соо манай республикада бэелүүлэгдэхэ зорилгонуудые тоолохо болоо һаа, тон ехэ.

Манай ороной аха дүү бүхы арадуудтай, илангаяа ород арадтай гар гараа барисалдажа, буряад арад энэ табин жэл соо урагшаа дабшаа. Туйлаһан амжалтамнай ехэ. Энээнэй аша үрэ — манай баян дэлгэр байдал болоно.

ХЭТЫН НҮХЭСЭЛ

Ехэ уһатай ябууд аадарай үнгэрһэнэй һүүлээр наран гаража, Гильбэр голой сэсэгтэ ногоон нуга сабшалан дээгүүр жэгтэй гоёор һолонго татан бүхээгтэнэ. Хадын хормойгоор хүнгэхэн манан тунажа, газар дайда үлэ мэдэг амилхадал гэхэ юм.

Ороохо тарян болон бусад ургамалнуудшье шиигтэй нойтон хүрьһэнһөө пэшэгэнэсэ ургана гү гэжэ һанахаар. Бүри һаяхан абар-табар шэнгэхэн байһан тарян мүнөө газараа жэгдээр хушаад, багахан һэбшээндэ хибэс номин долгёор долгилоод абана. Тээ саана гол соо һүрэг олон үхэр малай шүүдэртэй ногоондо атарлан бэлшэнэ.

Эндэ харьялма урасхалтай багахан голой зүүн бэедэ дүгэхэнэ зурууд зуруудаар ногоорогшо ехэ огородой хорёо соо улаан, эреэн, сагаан, ягаан хубсаһатай олон эхэнэрнүүд овощой ургамалнуудай бургаг үбһэ сэбэрлэжэ, сүлөө тухагүй хүдэлнэд.

—Цырен-Ханда, өө Цырен-Ханда! Ерыш наашаа, ойро зуура һуужа амараял,—гэжэ нилээд мяхалиг, сула бэетэй залуушаг ород эхэнэр хажуудаа дүтэ хүдэлжэ байһан нариихан аад, шүрбэһэлиг янзын буряад нүхэртөө хандана.

Тэрэнь доошоо тонгойгоод, үгэрсын эшэнүүдэй хажуугаар ургаһан буртаг үбһэ түүжэ байһанаа толгойгоо үргэжэ, энеэбхилэн хэлэнэ:

—Теэд, Анечка, нэгэ хэды болоод лэ амаржа һуугаа һаам. энэ буртаг ногоое хэн түүхэб, энэ мүрөө үдэшэ болотор дууһажа шадахаяа болишохолби.

—Зай, һанаагаа ехээр бү зобыш даа. Бии хамһалсана бээзэб, — гэнэ ород эхэнэрынь.

—Басагад, үдэшэ болотор энээхэн үгэрсынгөө газарай буртаг үбһэ сэбэрлэжэ дүүргэхэ ёһотойбди. Тиигээд Светлана Галсановагай бишыхан ухибүүниинь үбшэлөөд, мүнөөдэр ажалдаа гаража шадабагүй, тэрэнэйнгээ участогай ногоо баһал түүлсэхэ болонобди, — гэжэ огородшодой звеное даагша Клавдия Кокорина нүхэдтөө хэлэнэ...

—Манай звено энэ жэлдэ шэнээр бмхидхэгдээ юм. Түрүүшынгээ жэлдэ сугтаа хүдэлжэ байбашье, эдэнэр булта тон эбтэйгээр, урагшаа һанаатайгаар ажалладаг зон. Олон жэлдэ овощ ургуулһан баян дүршэлтэй, мүн түрүүшынхеэ огород дээрэ хүдэлжэ эхилһэншье хүнүүд бии. Жэшээнь, Галина Кокорина арбаад жэлдэ овощ ургуулжа, жэл бүри һайн ургаса абадаг. Тэрэ Цындэма Намсараевае хажуудаа абаад хүдэлнэ. Баһал дүршэлтэй огородшоп Любовь Кокорина түрүүшынхеэ эндэ ерэһэн Цырен-Ханда Нимаевада туһалдаг. Бэрхэ овощевод Мария Дабаева Полина, Анохинада хэрэгтэй болоо һаань, хамһалсадаг юм,—гэжэ звеное даагша хөөрэнэ.

Клавдия Яковлевна Кокорина өөрөө Ивалгын суута огородшон Цыренжап Нурбуеватай хүдэлжэ, ехэ дүршэлтэй болоһон хүн. Олон жэлдэ үндэр баян ургаса абажа, Ажалай Улаан Тугай ордендо хүртэнхэй.

Тиигээд үнгэрэгшэ хабар «Коммунизм» колхозой правлени тэрээндэ шэнэ звено даалгаа. Хурамша, Кокорино тосхонуудһаа сугларһан 6 ород, 6 буряад эхэнэрнүүдһээ энэ звено бүридхэгдөө. Эдэ шадабаритай, шадабаригүй хүнүүдһээ бүридэһэн звено юун биратай хүдэлхэб даа гэжэ зариман түрүүшээр һанаһан байгаа. Нээрээшье, абаһаар нилээд хатуу хүрьһэтэй аад, муу са элдүүрилэгдэһэн, хяаг ногооной ехээр ургашаһан газар дайралдажа, шэнэ звеногой огородшодто бэрхэтэй байдал тохёолдуулаа. Шэнэ газарта овощ тарижа, һайн огород болгохо гээшэ хүнгэн хэрэг бэшэ байба. Бүри май һараһаа эхилээд, эдэнэр өөдөө нара харангүй хүдэлөө. Үгэрсэ, капустын зуруд хоорондохиие тракторай культиватораар элдүүрилээд, харин эшэ бүхэнэй хажуугаархи буртаг үбһэ гараар сэбэрлэхэ, хүрьһыень зөөлэрүүлхэ хэрэгтэй болоо. Тэрэнэй хажуўгаар май, июнь һарада Гильбэр нютагта дуһалшье бороо ороогүй. Тиимэһээ овощой ургаса үдэр бүри хаһаабаар уһалха, нэгэ мүһэн минеральна үтэгжүүлгэ оруулха шухала болоһониинь элитэ aаб даа.

— Эдэ эхэнэрнүүдһээ ондоо хүнүүд һаа, үнил ажалаа хаяад арилха һэн. Юрэдөөл үнэн зүрхэнһөө оролдоһонһоомнай аша үрэ гараха гэжэ гүйсэд этигэжэ хүдэлхэдөө, хүнүүд ямаршье бэрхэшээл дабажа шадаха байна. Мүнөө 5 гектар газарта таригдаһан үгэрсэ, капуста, морхообнай муу бэшээр ургажа байнхай. Гектарай 200 центнер үгэрсэ, 450 центнер капуста, 400 центнер морхооб хуряаха уялгаяа дүүргэхэл һанаатайбди, — гэжэ звеное даагша найдамтайгаар хэлэнэ.

Саашань звеногой гэшүүдэй хэниинь хэды үхибүүтэйб, хэнэй хүбүүд, басагад энэ жэлдэ 10-дахи класс дүүргээб, хаана һурахаяа ошохонь бэ, хэнэй хүбүүн сэрэгэй албанһаа ямар бэшэг бэшэнэб, хэндэ ямар баяр болоноб гэжэ звеное даагша сугтаа хүдэлдэг нүхэд тухайгаа хурга даран хөөрэнэ. Жэшээнь, эгээл олон хүүгэдтэйнь Цырен-Ханда Нимаева байба. Тэрэнэй үхибүүдэй нэгэниинь энэ жэлдэ 10 класс дүүргэжэ, болбосоролой аттестат абаа. Галина Кокорина 6 хүүгэдтэй. Мүн звеногой механизатор Иннокентий Кокориной, огородшод Цындема Намсараевагай, Пурбо-Ханда Балдановагай хүбүүд, басагад энэ жэлдэ баһал арбадахи класс дүүргэә.

Эндэ хоёр ондоо яһатанай хүдэлдэг багахан ажалай коллектив тухай хөөрөөбди. Гильбэр Кокорино хоёр тосхоной ород, буряадууд хэр угһаа хойшо хаяа хадхажа, нэгэ голой уһа ууажа ажаһууһан зон. Сүлөөтэ һайхан Совет засагай жэлнүүдтэ эдэнэр хамтынгаа хүсөөр колхоз байгуулжа, бүришье эбтэй эетэйгээр, нэгэ уг зорилготойгоор хүдэлэн, улам дүтэ нүхэд, худа ураг бололсожо ажаһууна. Эндэхи ород, буряадшье хүнөөр хөөрэлдөө һаатнай, хоёр хэлэн дээрэ тэгшэ зугаалхал.

Тэдэнэр хамтынгаа хүсөөр колхозоо улам шанга шадалтай, хүгжэнги болгохо, хүн зонойнгоо ажабайдалые бүри баян дэлгэр, жаргалтай һайхан болгохын түлөө тэмсэнэ.

Оньһон техникын улам олон боложо байһан үедэ механизаторнууд хүдөөгэй зоной эгээл урдаа хараха мэргэжэлтэд болоод байна. Тэдэнэй хабаадахагүй ажал мүнөө байхагүй. Гансашье ороохо таряа ургуулха бэшэ, хонидой ноохо хайшалха, үнеэдые һааха, малай наг шэбхэ сэбэрлэхэ хүдэлмэри—хуу оньһон техникын хүсөөр бүтээгдэнэ, үнгэрхэдөө огородшье уһалха, буртаг ногоосонь түүхэ хүдэлмэри баһал машинаар хэгдэдэг боложо байна. Тиимэһээ мүнөөдэр колхозой эрхим түрүү механизаторнуудые нэрлэнгүй аргагүй. Республикын габьяата механизаторай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Базар Лубсандоржиев, нютагтаа түрүүшын тракторай бии болохоһоо хойшо мүнөө хүрэтэр хүдэлжэ байһан Николай Демин, залуушье һаа, бэрхэ тракторист Чимит Базаров, нилээд үнинэй механизатор Георгий Кокорин болон бусадые дурдаха болоо һаа, захагүй.

— Ород зон буряадуудые түрүүн таряа тарижа, огородой эдеэ ургуулжа һургаһан, харин буряадууд ород зоное адууһа мал үсхэбэрилхэ дүршэлдэ һургаһан юм гээбы. Мүнөө газаагаа овощ таридаггүй буряад айлайхнийе эндэмнай олохогүйт. Харин хонидые үдхэдэггүй ород айл баһал хомор ёһотой. Олонхи буряад зон гэрээ databaseордой тухэлтэйгоор үндэрөөр, олон сонхотойгоор, гоёмол ставнитайгаар баридаг болонхой, — гэжэ үбгэн колхозник Нурбо Эрдынеевич Цыренжапов хөөрэжэ һуугаа бэлэй.

Мүнөө «Коммунизм» колхозой түб Гильбэр, мүн эндэхи Кокорино тосхоной үйлсээр ябахада, дандаа шэнэ гэрнүүд, шулуугааршье бодхоогдожо байһан ехэ барилганууд, ногоон модон, сэсэрлигшье таригданхай жэрылдэнэ. Айл бүхэнэй гэрэй оройдо телевизионно антенный тодхоотой байхань абаһаар харагдаадхиха юм. Үмсын хүнгэн автомашина, мотоциклнууд олон боложол байна.

Энэмнай Буряад ороной юрын лэ хүдөөгэй нэгэ тосхон. Олон ондоо яһатанай бүлэ соо эбтэй этэйгээр ажаллажа, ажаһуужа байһан иимэрхүү тосхон, һууринууд бүхы орон доторнай хэдэн мянга байха. Эдэ тосхоной хүн зон Эхэ һайхан ороноймгоо түлөө ажаллана, харин Эхэ оромнай эдэл тосхон, нютагуудай бүри болбосон гоё болохын түлөө оролдоно. Социализмын илан мандаһан орондол хүн зоной байдал иимэ сүлөөтэй, жаргалтай ха юм.

М. НАМЖИЛОВ
Улаан-Үдын аймаг.

КОММУНАҺАА ЭХИТЭЙБДИ

ТҮРЭЛ республикынгаа түүхэтэ ойе тэмдэглэжэ байхадаа, гаталһан замаа шэртэхэ, туйлаһан амжалтануудаа сэгнэхэ, саашанхи зорилгонуудаа бодомжолхо дуран хүрэнэ. Хүдөөгэй ажалшад табин жэлэй урда тээ ямар байһанаа мүнөө ямар болооб гэжэ жэшээлээ һаа, һүни, үдэр шэнги илгаатай байһаниинь хүн бүхэн мэдэнэ. Манай бүхы хүгжэлтэ, амжалтанууд имагтал колхозно байгуулалтатай сэхэ холбоотой гээшэ.

Түрүүшын Хубисхал коммуна байгуулхадаа, нютагай эдэбхитэд үнэхөөр ажабайдалдаа хубилалта хэхэ схэ зоригтой байгаа гээшэ. Коммунымнай нэрэшье иимэл удхатай байһан юм. Тиигэжэ урдын барга харанхы байдалые хубилгажа, шэнэ байдал, шэнэ ёһо заншал байгуулжа эхилээ һэмди.

Жаргаланта нютагта түрүүшын коммуна, артелиин тогтоһон сагһаа хойшо дүшэ гаран жэл үнгэрөө. Энэ хугасаада нютагаймнай шэнжэ шарай танигдахаар бэшэ болотороо хубилаа. Урдань орбогор хара тэрнүүд эндэ тэндэ обёорогдодог байбал, мүнөө үргэн сонхотой, шифер хушалтатай залгаа байшангууд жэрылдэнэ. Тосхоной тэг дунда соёлой байшан, дунда һургуули, гостиница, колхозой конторо, столово, магазин, һаалиин фермын комплекс болон бусад барилганууд бодонхой.

Колхозоймнай гол баялиг—газар һайнаар ашаглагдадаг боложо байна. Тариалан, сабшалан дээрэмнай таби гаран трактор, гушаад комбайн, гушаад автомашина болон хэдэн зуугаад элдэб машина, мотоорнууд хүдэлгэгдэнэ. Электрын элшэ хүсэн колхозой үйлэдбэридэ, колхозникуудай гэр байдалда үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Тариалан, сабшалан уһалха шэнэ шэнэ түхеэрэлгэнүүд ашаглагдана. Һүтэйн отделенидэ электрын хүсөөр Сэлэнгэ мүрэнһөө уһа бүлэжэ гаргаха гурбан насос тодхогдожо, 220 гектар тариалан, сабшалан уһалуулагдана. Гүрэн түрын туһаламжаар малаа адуулха һайжаруулагдамал бэлшээри түхеэржэ, хорёолжо, уһалжа, олон жэлэй ногоо тариһан байнабди. Газарай хүрьһэ һалхинһаа хамгаалха зорилготойгоор тарилга һужааглуулан хэгдэнэ. Колхозоймнай фермэнүүдтэ үүлтэр һайнтай үнеэд, хонид харуулагдажа, олзо доход горитой оруулна.

Бидэнэрэй эгээн ехэ илалта юуб гэхэдэ, колхозникуудаймнай һанал бодол хубилаа. Урдань харанхы мунхаг, хамар дороходоо хараад лэ ябадаг байгаа һаа, мүнөө хүн бүхэн үзэг бэшэг мэдэхэ, залуушуул гол түлэб дунда һургуулиин эрдэмтэй, олоной хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хандадаг мэргэжэлтэд болонхой. Колхозой үйлэдбэрийе дээдэ эрдэмтэдэй мэргэжэлтэд хүтэлбэрилнэ.

Хамтын ажалда олон жэлдэ эдэбхитэй һайнаар хүдэлжэ, орден, медальнуудта хүртэһэн зон олон. Жэшээнь, хори гаран жэлдэ һаалишанаар ажаллажа ябаһан Лидия Нимаевна Бадмаева Октябриин революциин орденоор шагнагданхай. Хонишон Даба-Цырен Гармаевич Ленхобоев Хүндэлэлэй Тэмдэг ордендо хүртэһэн. Буряадай АССР-эй габьяата механизатор алдартай манай тракторна бригадын бригадир Бабасан Дашиевич Базаров бүлтанда жэшээ харуулжа ябадаг. Иимэ ажалша бэрхэ зоноороо бидэнэр омогорхожо ябадагбди.

Манай колхозтой хүршэ оршодог Ленинэй нэрэмжэтэ, мүн Карл Марксын, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудые абажа үзэбэл, мүн лэ ехэ хүгжэлтэтэй, мүнөө үеын техникээр зэбсэгжэһэн шанга шадалтай ажахынууд байха юм.

Теэд бидэнэр туйлаһанаараа һанаагаа амарнагүйбди. Колхоз бүхэндэ шиидхэгдээгүй хэрэгүүд үшөөл олон. Илангаяа тариалан, сабшалангай ургаса эрид дээшэлүүлхэ, малдаа хүсэд хүрэхэ тэжээл бэлэдхэжэ, ашамыень ехэ болгохо талаар хэхэ юумэн захагүй. Бидэнэр бүхы наһаараа түрэл колхоздоо ажаллажа ябаһан хүнүүд, пенсидэ гарабашье, миин һуунагүйбди, сабшалан һайжаруулха хүдэлмэридэ ябалсанабди.

Республикынгаа оло мянган колхозникуудые ойн баярай һайндэрөөр амаршалаад, хүн бүхэндэ ажалай амжалта, зол жаргал хүсэнэб.

Д. ОЧИРОВ,
Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой агроном-луговод, Ленинэй ордента, 1939 онһоо КПСС-эй гэшүүн.

Ажалай баатарнууд

Сэлэнгын аймагай Сэлэнгын совхозой һаалишин Н. Тадвашкина.

Бэшүүрэй аймагай Бэшүүрэй совхозой механизатор П. Слепнев.

Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой ахалагша хонишон Г. Цыремпилова.

ХҮДЭЛМЭРИШЭН АНГИ

Табин жэлэй саана манай Буряад ороной промышленна предприятинуудта оройдоол 2.000 хүдэлмэришэн тоологдодог һэн. Эдэнэр ехэнхидээ шэлэй, архи ба пивын үйлэдбэридэ ажалладаг бэлэй. Мүнөө республикымнай промышленна үйлэдбэриин хэмжээн аяар 900 дахин ургаа. Жэлдээ нэгэ миллиард түхэригһөө үлүү промышленна продукци үйлэдбэрилэгдэнэ.

1932 он хэзээдэшье мартагдахагүй. Эгээл энэ жэлдэ Улаан-Үдын паровоз-вагон заһабарилгын, мяха-консервын комбинадай һуури табигдажа, Буряадай хүдэлмэришэн анги хүсэд хүсэндөө орожо эхилһэн юм. ВКП(б)-гэй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь М. Н. Ербанов паровоз-вагон заһабарилгын заводой түрүүшын цехэй һуури табилсажа, баяр ёһололой оршон байдалда үнгэргэгдэһэн митинг дээрэ

— Буряад орон дотор эгээл томо заводой һуури табиба гээшэбди. Үхэр мал, хони хурьга адуулжа ябаһан буряад арад өөрын завод, фабрикануудтай боложо, элдэб зүйлэй промышленна продукци гаргадаг болохонь, —гэжэ хэлээ бэлэй. Тэрэ үедэ заводой барилга дээрэ хори мянгаад шахуу хүн зон хүдэлдэг бэлэй. Энэ ехэ барилгада буряадууд хабаадалсаһан юм. Буряадай түрүүшын гигант түргэн саг соо бодхоохо хэрэгтэ нэн түрүүн агуу ород арадай түлөөлэгшэд, мүн казах, киргиз, грузин, татар болон бусад олон үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд хабаадаһан, политическэ, техническэ, соёлой талаар ехэхэн туһа хүргэһэн юм. Заводой барилгада дүршэл шадабаритай хүдэлмэришэдые оронойнмнай томо томо хото городууд олоор эльгээдэг бэлэй. Тус заводой барилгые интернациональна барилга гээд тиихэдэ нэрлэдэг бэлэй.

Он жэлэй ошохо тума манай республика дотор промышленна үшөөл олон предприятинууд бодоно. Һүүлэй жэлнүүдтэ баригдажа байгаа Сэлэнгын целлюлозо-картонно комбинат, Галуута-Нуурай ГРЭС, хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг завод болон бусад асари томо барилганууд олоной ү[...] баяр татана.

Мүнөө Буряадай хото [...] родуудта, хүдэлмэришэ[...] посёлогуудта 816,8 мян[...] хүн зон ажаһууна. Бур[...] ороной индустриин али [...] гэ түргэнөөр хүгжэжэ [...] һаниие гансахан энэ бар[...] та эли тодоор гэршэ[...] бшуу.

Хүгжэн һалбарһан а[...] номито республикымнай [...] дэлмэришэн ангиин хэ[...] приборнууд, электродви[...] тель, автокран, самолёт [...] лон бусад хэдэн арбаад з[...] нүүдые оронoймнай заха [...] заар бүхэндэ, харин [...] нуудташье мэдэхэ. Нэгэ б[...] мэтэ хамтарһан, олон үнд[...] яһатанһаа бүрндэһэн Бур[...] дай хүдэлмэришэн анги ул[...] хүгжэжэ, хүсэ орожо, [...] шоржо байна.

Ф. АБАГАЕВ,
Ленинэй ордента ЛВРЗ-гэй начальнигай орлогшо.

ХҮГЖЭЛТЫН ЗАМ

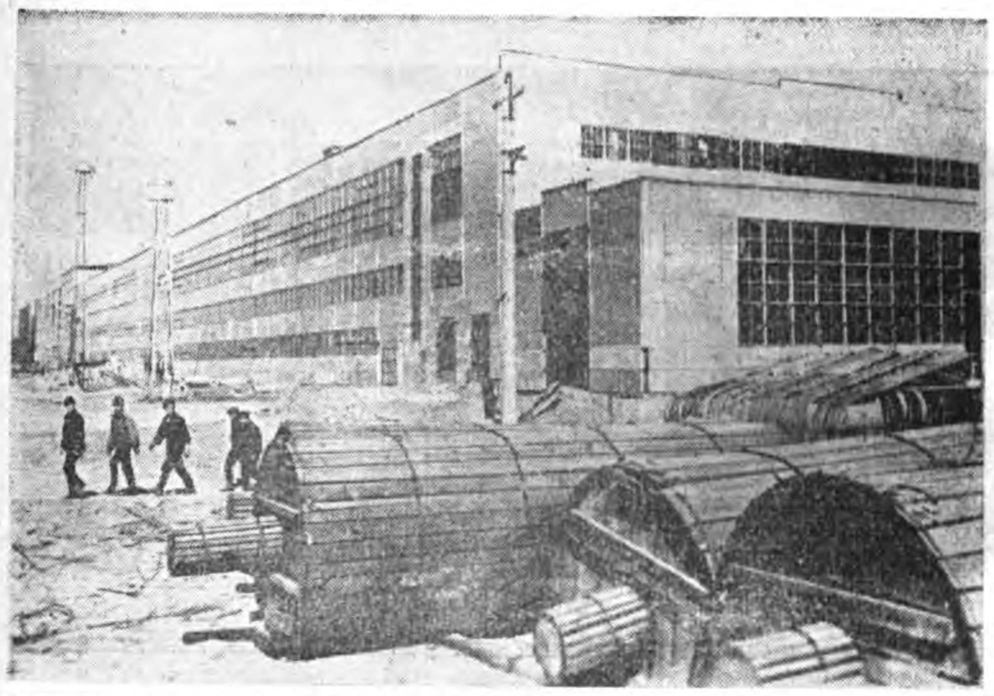
★ Буряадай АССР-эй байгуулагдахада, республикадамнай нэгэшье дээдэ һургуули үгы байһан юм. Мүнөө 4 институт, тусхай дунда 23 һургуули, техническэ мэргэжэл олгохо 35 училищи ажаллана. Дээдэ, тусхай дунда һургуулинуудта 43 мянга гаран хүбүүд, басагад һуралсана.

★ 1927—1928 онуудай һуралсалай жэлдэ республика дотор 357 һургуули байбал, мүнөө 610 гаран һургуули хүдэлнэ. Республикын хүн зоной дүрбэнэй нэгэ хубинь ямар нэгэн һургуулида һуралсажа байдаг болонхой.

★ Дээдэ болон тусхай дунда һургуулинуудта һуралсагшадай тоо абажа хараха болоо һаа, Буряадай АССР дэлхэйн олохон оронуудые ахижа гараа. Республикын 10 мянган хүн бүхэндэ 249 студентын байхада, Англида — 70, Италида — 65, Японодо—109, ФРГ-дэ—49 студент байха юм. Республикын дээдэ, тусхай дунда һургуулинуудта 47 үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд һуралсана.

★ 1966 ондо научно-шэнжэлэлгын комплексно институт СССР-эй Науканудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиал болгогдоо һэн. Тус филиалда научно-шэнжэлэлгын хоёр институт бии юм. Энэ филиал Сибириин научна томо түбүүдэй нэгэн болонхой.

★ Республикын научна эмхи зургаанууд болон дээдэ һургуулинуудта научна 1700 гаран хүдэлмэрилэгшэ ажаллана. Тэдэнэй 739 хүниинь эхэнэрнүүд болоно. 832 буряад хүн научно-шэнжэлгын хүдэлмэридэ ажаллажа байна. Республика дотор хамтадаа эрдэмэй 25 доктор, профессор хүдэлнэ. Научна хүдэлмэрилэгшэдэй дунда эрдэмэй 500 гаран кандидат, доцент ажалладаг байна.

☆ Улаан-Үдымнай нарин сэмбын фабрикын басагадай нэхэһэн һолонгын долоон үнгэтэ бүдүүдые хаража үзөөһэн гүт? «Одон», «Сэсэг», «Раджана» гэхэ мэтэ гоё һайхан бүдүүд Баруун Европын Брюссель хотодо болоһон выставкэ дээрэ үндэр сэгнэлтэ абаа юм.

☆ Кабанскын шубуушадай һураг суу холуур тараа. Гансашье Буряад орон соогоо бэшэ, бүхы РСФСР дотороо суурхаһан эдэ шубуушад олон мянган нутаһадаа үглөө бүри туун гаргажа, уһа сөөрэмдэ тамаруулан сэнгүүлнэ.

☆ Залуушуулай бүхэсоюзна барилга гэжэ хэлсүүлһэн Сэлэнгын целлюлозно-картоной комбинадай ордонууд огторгойе харбан бодоихой. Энэ комбинат шэнэ продукци үгэжэ эхилхэнь.

☆ «Хабарай үдэр бүхэли жэлые тэжээдэг» гээд арад зон хэлсэдэг. Таряа һайнаар тарихын тула шадабари оролдолго хэрэгтэй.

☆ Буряадаймнай тала дайдаар 2,3 миллион тухай хонид бэлшэнэ. Олон мянган омог дорюун хонишоднай торгон нооһо, тарган мяха элбэгээр Эхэ орондоо-тушаадаг юм.

Ажалай баатарнууд

Галуута-Нуурай шахтер Г. Тучинов.

Буряадай суута геолог Р. Тарасова.

Хандагатайн леспромхозой бригадир А. Кудряшов.

ОКТЯБРИИН НАРАН ДОРО

Һаяхан би залуу эвенк эрдэмтэн, түүхын эрдэмэй кандидат Александр Сергеевич Шубинай бэшэһэн «Буряадай АССР-эй Хойто хизаарай эвенкнүүд Октябриин революциин һүүлээр» гэһэн ном уншахадаа, ехэхэн бодолгото болооб. Тэндэ иимэ нэгэ домог дурдагдана: Байгалһаа зүүлжээ Витим мүрэн хүрэтэр нэмжыһэн тайгын дундуур ажаһуудаг эвенкнүүдэй баатар-удаМарша наһа барахадаа урда зүг тээшэ заажа, ородууд болон буряадуудтаяа эбтэй ябахые нүхэдтөө захиһан байна.

Сэсэн үбгэжөөл эвенкнүүд имагтал агууехэ ород арадтай, буряад арадтай аха дүүгэй холбоо байгуулбал, жаргалаа ёһотоор олохо гэжэ ойлгоһон байгаа. Энэ хадаа ажалша, үгытэй хүнэй ангиингаа нүхэсэлые бэдэрһэнэй, туһа хаанаһаа үзэхэ байһанаа ойлгоһоной гэршэ болоно.

Тэрэнэй энэ эрмэлзэл Октябриин революциин лэ илаһанай һүүлээр бэелһэн юм. Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ Хойто-Байгалай, Баунтын эвенкнүүдэй нүүдэл Соведүүд хүдэлмэрилжэ эхилһэн. Буряадай республикын байгуулагдахада, тэдэ тусгаар аймагууд боложо ороһон юм.

Минии түрэлхид Баунтда ажаһуудаг байгаа. Тиимэһээ би Джилинэй адагай сельскэ Соведэй газар дайдые түрэл нютагни, тэндэхи «Заветы Ленина» колхозые түрэл ажахымни гэдэгби. Баунтын аймагта «Путь к коммунизму» гэжэ үшөө нэгэ колхоз бии. Тэндэ эвенкнүүд баһал олон.

Бидэнэр ород, буряад арадуудай эрхим хүбүүдтэй сут хамта Совет засагай түлөө тэмсэһэн Ф. Е. Комароев, И. Т. Танкиульев, Д. Ф. Колмаков болон бусадай нэрые сэдьхэлдээ хүндэлжэ ябадагбди. Эдэ аха заха, коммунист хүнүүдэймнай эхилһэн ажал хэрэг нютаг орондомнай һүртэйгөөр мандаал даа. Ажабайдалнай жэлһээ жэлдэ һайжарна, хүн зомнай олошорно, орошо ба ангууша эвенкнүүдэй хүбүүд, басагад Москва, Ленинград, Хабаровск, Эрхүү, Новосибирск, Улаан-Үдэ хотонуудай дээдэ һургуулинуудта һурадаг, эрдэмтэд болоно, арадайнгаа түүхэ бэшэнэ. Нютагайнгаа, аймагайнгаа Соведүүдһээ эхилээд Буряадайнгаа республикын Верховно Совет хүрэтэр засаг түрэеэ барилсажа байдаг юм, түрүү ангуушад болон орошод И. Д. Лоргогтоев, Ж. И. Молоков, Г. М. Турганова, В. В. Догончин, И. С. Дадеев болон бусадаймнай нэрэ Буряадай түрүү хүнүүдэйхидэл адли дээгүүр нэрлэгдэдэг.

Колхозойнгоо ажалшадай үндэр найдалай хүсөөр бишье Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат боложо һунгагдаа һэм. Эвенк арадай юрын басаган энэ минии ажал хэрэгые парти, правительствамнай үндэрөөр сэгнэжэ, Октябриин Революциин орденоор шагнаа юм. Үшөө һайнаар хүдэлхэ, арад зондоо туһа асарха гэһэн хүсэл сэдьхэлдэм ходо ябадаг гээшэ. Мүнөө үедэ колхоздомнай орын түрэлгын халуун хаһа, эгээл сүлөөгүй үемнай оронхой байна. 450 гаран тугал тэжээгээбди, оронууд үшөөшье түрэһөөр. Намартаа малаа таргалуулха, юһэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлые түгэс бэлэдхэлтэй угтахабди. Харин мүнөө манай колхозой ажалшад түрэл Буряадайнгаа республикын 50 жэлэй ойе угтуулан абаһан социалис уялгануудаа сүм дүүргэнэ.

Олзомнай жэлһээ жэлдэ дээшэлдэг, эд бараан олошорно, эдеэ хоол элбэгжэнэ. Ажаһуудалнайшье һайнаар хангагдадаг болоол даа. Колхозоймнай центртэ ясли, саад, һургуули хүдэлдэг, клубта кино хараха ба уран һайханда дуратайшуулай, Баунтын арадай театрай концерт, зүжэг хараха арга бии, һайн библиотекэ хүдэлдэг. Орошодто врачнар, нүүдэл наймаа, соёлшод вертолёдоор саг үргэлжэ ерэжэ байдаг юм.

Мүнөөдэрэймнай һайндэр эбтэй бүлымнай, агуухэ ленинскэ национальна политикын илан мандаһанай аша үрэ мүн. Арадуудаймнай хани нүхэсэл хэтэдээ мүнхэ, хэрэг үйлээ дэлхэйдэ мандуулан, Коммунис партиингаа хүтэлбэри доро үшөө ехэ амжалта туйлахаар зоригжоһон эрмэлзэлээ үшөө шангадхая гэһэн нүхэд колхознигуудайнгаа захяае дамжуулнаб.

Е. МОРДОНОВА,
Баунтын аймагай «Заветы Ильича» колхозой орошон, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат.

ДАБШАЛТЫН АЛХАМУУД

С. С. ДМИТРИЕВ, Буряадай АССР-эй гэгээрэлэй министр:

Революциин урда тээ хэгдэһэн хүн зоной тоо бүридхэлэй дүнгые харахада, Забайкальска областьдо дүрбэ мянган буряадта нэгэ һургуули арай гэжэ хүртэдэг, 1000 хүн соохоо 8 һурагша тоологдодог байһан, Буряад орондо бүхы зонойнь 90 процент үзэг бэшэг мэдэхэгүй байгаа. 1914—1915 онуудай һуралсалай жэлдэ Забайкалиин болон Эрхүүгэй губернинүүдэй арадай һургуулинуудта оройдоол 604 буряад хүүгэд һурадаг һэн ха. Тэдэнэй дунда нэгэшье басаган байгаагүй.

Тэрэ үедэ хургаа даража тоолохоор үсөөхэн улад эрдэмэй харгыда гарадаг һэн. Доржи Банзаров, Матвей Хангалов, Галсан Гомбоев, Николай Болдонов мэтын хүнүүд тон хурса бэлигтэй байһан туладаа, хамаг хаалтануудые дабажа, эрдэмтын зиндаада хүртэһэн.

Имагтал Агуухэ Октябриин социалис революциин илаһан хойно эрдэм гэгээрэл манда дэлгэрээ. 25000 һурагшадые һургажа байдаг 180 буряад һургуули тоологдоно. Тэдэ һургуулинуудта 1-дэхиһээ 6-дахи класс хүрэтэр ном заалга түрэлхи хэлэн дээрэ ябуулагдана.

Тиихэдэ хүдэлдэг залуушуулай, үдэшын һургуулинууд манайда олон. Наймадахи табан жэлэй туршада (1965—1970 онуудта) 10.743 хүн найман жэлэй, 9.236 хүн дунда һургуулинуудые дүүргэжэ гараһан.

Дээдэ һургуули тухай би эндэ олые хэлэхэгүйб. Манай республикын ниислэл хото Улаан-Үдэдэ дээдэ дүрбэн һургуули, олон тоото техникум, училищинууд бии.

1923—1924 онуудта Буряад орондо 649 багшанар бии байгаа. Тэдэнэй арба юһэн процентнь багшын һургуулитай һэн.

Олон багшанарнай орден, медальнуудта хүртөө. Багша, мүнөө пенсионер Ц. Н. Номтоев Социалис Ажалай Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн. Тиихэдэ 34 багшанар Ленинэй орденоор шагнагдаа. «РСФСР-эй һургуулинуудай габьяата багша» гэһэн нэрэ зэргэ 114 багшанарта олгогдонхой.

Үзэгдөөгүй ехэ хубилалтанууд табин жэлэй туршада болоо. Мүнөө Буряад орон гэгээшэмнай үндэр соёл культуратай, гэгээрэлэй ехэ гуламта болоо. «Хүн бүхэндэ — дунда эрдэм» гэһэн уряа доро мүнөө бидэнэр хүдэлнэбди.

Л. МАДЫЕВА, Буряадай АССР-эй элүүрые хамгаалгын министр:

Буряадаймнай республикын байгуулагдаһан жэлдэ республикын бюджедэй 28 процентнь элүүрые хамгаалгын хүдэлмэри хүгжөөлгэдэ һомологдоһон байна. 1924 ондо венерологическа убшэнүүдые эмнэдэг диспансер, санитарно-гэгээрэлэй байшан, 1926 онһоо уушханай ханяада эмнэдэг диспансер хүдэлжэ эхилээ һэн. Һүүлээрнь кумысаар эмнэдэг пункт, санаторинууд нээгдэһэн байна, амаралтын газарнууд, хүдөөгэй больницанууд олошоржо эхилээ. Ф. Н. Дульбеев, Е. А. Мазурина, К. Г. Борисовская, Ч. Р. Раднаев, А. В. Булгатов, Е. К. Бадашкеева, Е. М. Никифорова болон бусад врачнарай эсэшэ сусашагүй ажал хүдэлмэриие республикымнай ажалшад һайн мэдэдэг.

Буряадай элүүрые хамгаалга хүгжөөхэ хэрэгтэ РСФСР-эй элүүрые хамгаалгын Арадай Комиссариадай туһа ехэ байһан. Москваһаа бэрхэ врачнар, эрдэмтэд ерэжэ, манай мэргэжэлтэдтэ туһалдаг һэн. Улаан-Үдын городой больница 1926 ондо, 1930 ондо Улаан-Үдын медтехникум нээгдээ һэн. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай урда тээхи жэлнүүдтэ аймагуудай больницануудай барилга захалаа бэлэй. «Буряадай АССР-эй хүн зоной элүүрые хамгаалгын хүдэлмэри һайжаруулха тухай» СССР-эй правительствын тогтоолой үндэһөөр 1952 ондо республиканска больницын барилга эхилээ һэн. Табадахи, зургаадахи табан жэлнүүдэй үедэ элүүрые хамгаалга хүгжөөлгэдэ гансахан министерствын ба республикын промышленна предприятинуудай зүгһөө 7,5 миллион түхэриг һомологдоо. Жараад онуудта онкологическа, эндокринологическа диспансернүүд, Закаменск хотодо ба Загорск, Селенгинск, Онохой, Усть-Баргузин, Байкал-Кудара болон бусад олохон тосхонуудта шэнэ больницанууд, ниислэлдэ санитарно-эпидемиологическа станци, медучилищи, больница баригдаа.

Мүнөө үедэ элүүрые хамгаалгын эмхи зургаанудта 16 мянган хүн хүдэлнэ. Мүнөө 400—500 хүниие эмнэнэ. Республикадамнай РСФСР-эй габьяата 32, Бурадай АССР-эй габьяата 141 врач хүдэлнэ, «Элүүрые хамгаалгын отличник» 300 болоо, СССР-эй орден, медальнуудта 200 врач хүртэнхэй, медицинын эрдэмэй доктор, кандидадууд жэлһээ жэлдэ олошорно.

П. НИМАЕВ, Буряадай АССР-эй культурын министр:

Мунхаг байдалтай буряадуудай һэеы гэртэ Октябриин хубисхалай гэрэл тараһаар 50 жэл болобо. Энэ хугасаа соо буряад арадай ажабайдал гайхалтайгаар хубилаа. Лама, бөөнэртэ мэхэлүүлэн байһан хизаарта мүнөө дүрбэдэхи хүн бүхэн һурана. Ажаһуугшадай дүрбэнэйнь гурбан хуби библиотекэһээ ном уншана.

Агуухэ ород арадай туһаламжаар Буряад орондо богонихон саг соо соёлой хубисхал болоо. Түрүүшын драматическа театр 1932 ондо нээгдэжэ, Н. Балдановой «Дүлэн» гэһэн зүжэг табигдаа бэлэй. Тэрэ сагһаа хойшо буряад уран зохёолой эхи табигша Х. Намсараевай нэрээр нэрлэгдэһэн театрта дэлхэйн ба ород классигуудай, совет драматургнуудай 200 гаран зүжэг табигдаа.

Ленинград хотодо болоһон Бүхэроссин фестивальда түс театрай коллектив элитэ уран зохёолшо Ч. Айтматовай повестиин удхаар «Улаахан пулаадтай уляангирхамни» гэһэн зүжэг табижа, фестивалиин нэгэдэхи шатын дипломдо хүртөө. Мүн Монголой арадай Республикаар гастрольдо ябажа, «Эб найрамдал» гэһэн Монголой гүрэнэй медаляар шагнагдаһан байха юм.

Манай эрхим дуушад, хатаршад оронойнгой олон ондоо дээдэ һургуулинуудта һуралсажа гараа. Жэшээлхэдэ, Москвагай хореографическа училищи, Ленинградай ба Свердловскын консерваторинууд болон бусад.

Манай артистнар Европын, Азиин, Африкын 20 гүрэнүүдэй харагшадай альга ташалгаар хүндэлүүлэгдээ.

Мүнөө үедэ республика доторнай зургаадахи жэлээ хореографическа училищи, наймадахи жэлээ культурын институт, соёл гэгээрэлэй училищи, хүгжэмэй 50 һургуули ажаллана.

Буряад уран зохёолшоодой номууд СССР-эй арадуудай, харин олон хэлэн дээрэ хэблэгдэн гараа. Буряад уран зураашадай бүтээлнүүд Третьяковско галерейдэ табигдаһан байха юм. Буряад композиторнуудай зохёолнууд орон доторoo суурханхай. Мүнөө үедэ Б. Ямпиловай «Шэдитэ нюуса» гэһэн оперо Москвагай үхибүүдэй хүгжэмтэ театрта табигдахаар бэлдэгдэжэ байнхай.

Юунтэйшье сасуулашагүй хоёр гайхамшаг шэнжэ шанар Буряад орондомнай бии. Нэгэниинь — Байгал далай, нүгөөдэнь—нютаг ороноо шэнэдхэн хубилгагша баатар арад.

Хүгжэлтын зам

★ Үнгэрһэн 50 жэлэй туршада республикымнай хүдөө ажахыда асари ехэ хубилалта хэгдэжэ, материально-техническэ баазань горитойхоноор үргэдхэгдөө. Мүнөө колхоз, совхозуудта 20 мянган трактор, 3 мянганһаа үлүү орооһо таряанай комбайн, 5 мянган ашаанай автомашина болон бусад машина, техникэ хүдэлгэгдэнэ.

★ Мүнөө республикымнай колхоз, совхозуудта дээдэ ба дунда һургуулитай 3 мянгаһаа үлүү мэргэжэлтэд ажаллана. Тиихэдэ аяар 12 мянгаһаа олон механизаторнууд эндэ хүдэлмэрилнэ.

★ Түрэл Буряад оронаймнай ажахынууд бүхыдөө миллион шахуу гектар таряалантай юм. Тэрэнэйнь диилэнхи газарта шэнисэ таригдана.

★ Хүдөө ажахымнай гол һалбаринуудай нэгэн болохо хони үсхэбэрнилгэ жэл бүри хүгжэжэл байна. Мүнөө хонидоймнай тоо толгой 1923 онойхиһоо 8 дахин олошороо, үүлтэрынь нилээд һайжаруулагдаа, ашаг шэмэнь эрид дээшэлээ.

★ Дүлэтэ 50 жэлэй туршада хүдөө ажахын продукци абалга хараа байса нэмэһэн байна. Хэрбээ 1923 ондо бүхыдөө 60,9 миллион түхэригэй продукци абтадаг байбал, мүнөө 250 миллион түхэригһөө үлүү ехэ продукци үйлэдбэрилэгдэнэ.

★ 1928 онтой сасуулхада, мүнөө республика доторнай хартаабха — 7 дахин, орооһо таряан — 4,5 дахин, овощ — 5 дахин ехээр хуряагдана. Харин мяха абалга 1940 онойхиһоо 2 дахин, һүн — 3,5 дахин, нооһон — 7 дахин, үндэгэн — 11 дахин ехээр абтадаг болоо.

ХҮГЖЭЛТЫН ЗАМ

☆ Дайнай урда тээхи жэлнүүдтэ Буряад орон дотор промышленна 100 предприяти баригдажа, ашаглалгада тушаагдаһан байгаа. Шэл хайлуулха оньһожоруулагдамал завод, мяха-консервын комбинат, авиазавод, ТЭЦ гэхэ мэтын томо предприятинууд продукци үгэжэ эхилһэн.

☆ 1923 онойхитой жэшэбэл, 1940 ондо промышленна үйлэдбэриин фонд 322 дахин ургаад байгаа.

☆ Мүнөө республика доторнай промышленна продукци үйлэдбэрилдэг 200 предприяти тоологдоно. Эдэ предприятинуудай коллективүүд жэлдээ нэгэ миллиард түхэригэй продукци үйлэдбэрилэн гаргана.

☆ Буряадай республикын промышленность һүүлэй арбан жэл соо дайнай урда жэлнүүдэйхиһээ 2,5 дахин ехэ продукци үйлэдбэрилдэг болоо. Машина бүтээлгын промышленность 5,5 дахин, хүнгэн промышленность 4,7 дахин ехэ продукци гаргана.

А. Жамбалон

ТҮРЭЛ ҺАЙХАН ТООНТО—БУРЯАДНИ

Түрэл һайхан
Тоонто—Буряадни!
Тала гүбээдэ
эбхэрэгшэ таряагааршни,
Торгон нугые
бүрхөөгшэ малааршни
Омогорхоноб!
Минии золые
заяаһан Буряадни!
Мүнгэн дуулгата
орьёл уулааршни,
Мүнхэ ногоон
тужа тайгааршни.
Миралзан салгидагша
Байгал, Сэлэнгээршни
Омогорхоноб!
Хүрьһэн дээрэ
үндылгэһэн дайдамни!
Хүжэ номин
сэсэгээр хубсалхадашни,
Хүдэр томо
индустряар
суурхахадашни,
Хүсэтэ ажалай
дохёо татахадашни —
Баяртайб!
Байдалаа жаргалаар
гэршэлһэн араднни!
Байгаали доһолгон
урагшаа дабхиһандаш,
Баялиг дэлгэн,
хүгжэн һалбарһандаш,
Баатар хабаяа
эрдэмээр хуяглаһандаш—
Баяртайб!
Энхэргэн дэлгэр
түрэл оромни!
Эхэһээ түрэхэдэм
үлгыдэн үндылгэһыеш,
Эмээлэй дүрөөдэ
хүлыем хүргэһыеш —
Эрдэни субадаар
байдалыем урлаһыеш —
Мартахагүйб.
Сэбэр арюун
мэдэрэлээр дурланалби
Сэнгүү шамдаа,
ажалша Буряадни!
Суутай, магтаалтай
хүгжэн мандахыеш,
Дуутай, түүхэтэй
замдаа дабхихыеш
Юрөөнэб!

МАРТАГДАШАГҮЙ БААТАРШАЛГА

Агуу Октябриин революциин урда тээ буряад арад ямаршье эрхэгүй, тэрэ тоодо сэрэгэй алба хэхэ эрхэгүй байгаа һэмнай. Имагтал Октябриин революциин илаһанай ашаар буряад арад дүүрэн эрхэтэй болоо. 1924 ондо, Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар нэгэ жэлэй үнгэрөөд байхада, буряад үгсаатанай залуу хүбүүд сэрэгэй алба хэжэ эхилээ һэн. Тиихэдэ сэрэгэй национальна подразделенинүүд — бага үндэһанай командирнуудые бэлдэхэ морин сэрэгэй һургуули, эскадрон эмхидхэгдэһэн байгаа. Удаань тэрэ эскадрон дивизион болгогдоод, һүүлдэ морин сэрэгэй полк бии болгогдоо бэлэй. СССР-эй оборонын нарком, Советскэ Союзай Герой К. Е. Ворошилов сэрэгэй буряад национальна часть тухай магтаалай үгэнүүдые хэлэһэн байдаг.

Халхын-Гол дээрэ болоһон байлдаанда баатаршалга гарғаһанайнь түлөө ССР Союзай ЦИК Буркавдивизиониие Улаан тугаар, тэрэнэй 14 сэрэгшые Дайшалхы Улаан Тугай орденоор шагнаһан байгаа. Дивизионой олон сэрэгшэд СССР-эй Реввоенсоведэй зүгһөө үнэтэ шанда хүртэһэн юм.

Германиин фашистнуудай Эхэ орондомнай добтолон ороходо, бүхы совет хүнүүд, тэрэ тоодо Буряадай хүбүүд нэгэ хүн шэнгеэр түрэл ороноо хамгаалхаяа бодоо һэн. Буряадай АССР-тэ, Шэтын ба Эрхүүгэй областьнуудта ажаһуугшадһаа бүридхэгдэһэн 321-дэхи дивизиин частьнууд дайнай үедэ алдар суута гараһан юм. Энэ дивизиин сэрэгшэд 92 һуурин тосхонуудые фашизмһаа сүлөөлөө, дайсанай 20.000 гаран солдат ба офицерые хүлһөөнь буулгаа һэн. Түс дивизиин дайшалхы зам Украина, Белоруссиин тала дайдаар үргэлжэлжэ, Берлиндэ хүрэһэн түүхэтэй.

321-дэхи дивизиин дайшалхы намтарһаа һонирхолтой нэгэ жэшээ дурдаха хүсэлэнтэйб. Дайнай нэгэ участогта залуу сэрэгшэд маргаад абаа. Тэрэ үедэ тэндэнь нэгэ буряад басаган ерээд:

— Үетэн нүхэдни, Эхэ оронойнгоо түлөө! — гэжэ уряалаад, урагшаа аһан шадалаараа дабшаа бэлэй. Сэрэгшэдшье урагшаа дабшажа, тэрэ атакань илалтаар түгэсэһэн байгаа.

Тэрэ буряад басаган хэн байгааб гэбэл, сэрэгэй 3-дахи рангын врач Маргарита Трофимовна Андреева болоно. Тэрэ Улаан-Үдэдэ түрэһэн юм. Удаадахи тулалдаанай үедэ дайсанай һомондо дайрагдаһан нүхэрэйнгөө станково пулемёт абажа, 45 фашистые үгы хэһэн юм. Байлдаанда баатаршалга гарғаһанайнгаа түлөө тэрэ Дайшалхы Улаан Тугай орденоор шагнагдаа. Һүүлдэнь фронт дээрэ баатарай үхэлөөр наһа бараһан байгаа.

Дайнай жэлнүүдтэ Буряад ороной олон тоото сэрэгшэд баатаршалга гаргажа, нэрээ мүнхэлһэн юм. Ленинэй орденто гвардейскэ 11 артиллерийскэ бригадын командир, гвардиин полковник, Советскэ Союзай Герой В. Б. Борсоевой, партизанска томо нэгэдэлэй командир, капитан Г. Очировай болон бусад командирнуудай баатаршалга хэтын хэтэдэ мартагдаха аал! Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай баатарнууд К. Н. Баннов, С. Н. Орешков, Ж. Тулаев, В. П. Михалев, Б. П. Ушев, И. О. Тукеев, Д. Ж. Жанаев болон бусадай баатаршалга бултанда мэдээжэ болонхой.

Түрэл республикынгаа алтан ойе тэмдэглэжэ байхадаа, Буряадай хүбүүд, басагадай дайнай үеын баатаршалгые дахин һанаандаа оруулан баясажа, омогорхожо байнаб.

И. БАЛДЫНОВ,
генерал-майор, Советскэ Союзай Герой.

ЭХЫН ЖАРГАЛ

Би наһаараа шахуу хони адуулһан хүн гээшэб. Хубисхалай урда тээ Баргажанай эгээл ехэ баяшуулай нэгэн болохо Дабаагай Сэдэбэй хонидые харагша һэм. Хамтын ажалай илаһанай һүүлээр Ленинэйнгээ нэрэмжэтэ колхоздо хони малынь арьбадхалсааб.

Мүнөө найман үхибүүдээ хүн болгожо, ашанараа хараад, пенсидэ гаранхай байхадаа, арад зонойнгоо жаргалта ажалаар омогорхожо һуудагби.

Колхознай хүсэтэй, баян болоо, хүн зомнай жаргалтай ажаһууна. Шанюшка хүбүүмни тракторист, Алексеймни — багша, Зина басагамни оёдолшон. Хэды хүүгэдтэйбиб — тэды мэргэжэлтэн, тиигээд бултанайнь бэлиг хабаяа харуулха ажал колхоздомнай бии. Баярлан һуухадаа, үбсүүндэхи Ленинэйнгээ ордендохи агууехэ хүнэй дүрэ зураг хаража, сэдьхэлэй халуун баяраар дурсадагби. Ленинэй партиин сэсэн мэргэн хүтэлбэри доро арад зомнай жаргалһаа жаргалда дабшажа, холын одо мүшэдтэ хүрэжэ ябана бшуу.

Урдань ажал гээшэ хүниие һарада хүргэхэ, жаргал тэрээндэ асарха бэшэ, харин ёһотой зоболонгынь, хара тамань байһан юм лэ даа. Баяшуулай хони үдэр һүнигүй, үбэл зунгүй адуулаад, өөрын мэдэхэ нэгэ үнеэтэй болоогүй айлнуудые али оло харагша һэм. Найман үхибүүдые намда адли түрөөд, наймуулыень хүн болгоһон эхэ гэжэ тэрэ үедэ олдохогүй байгаа. Хүндэ ажал, үбшэн тахал, үлэн хооһон, үгытэй ядуу байдал тэдэнииень удаан ябуулдаггүй һэн. Амархаяа мэдэнгүй наһаараа хүдэлөөд, үритэй үхэгдэдэг үе байгаа.

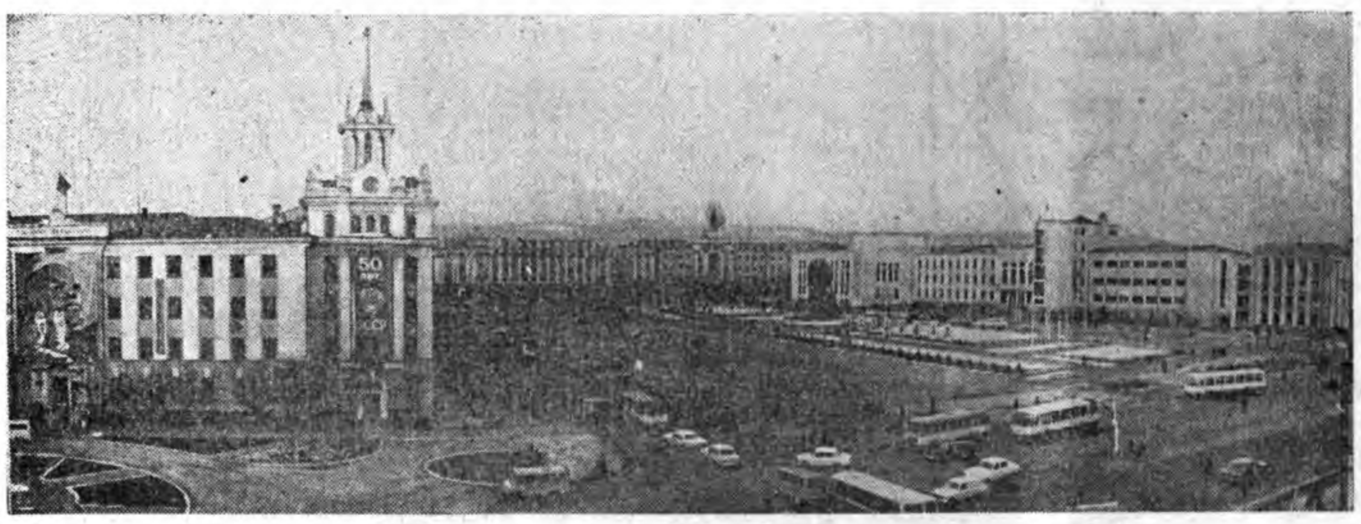
Энэ зоболонгойнь хажуугаар буряад эхэдэ үшөө ехэ дарлалта байдаг һэн. Тэрэнь өөрын эрхэгүй, бэеэ мэдэхэгүйһөө гадна, зуухын зүүн тээхиһээ ондоо газарта гэр соо гэшхэхэ ёһогүй, эрэшүүлэй барлаг байдаг һэн.

Манай залуушуулые, өөрынгөө үхибүүдые, бэринэрээ харахадам жэгтэй байдаг даа. Тэдэнэрэй энэ мүнөөдэрэй жаргалта байдал тухай тиихэдэ хэн нэгэнэй хөөрэбэл, ульгэр шэнги үзэгдэхэ байгаа.

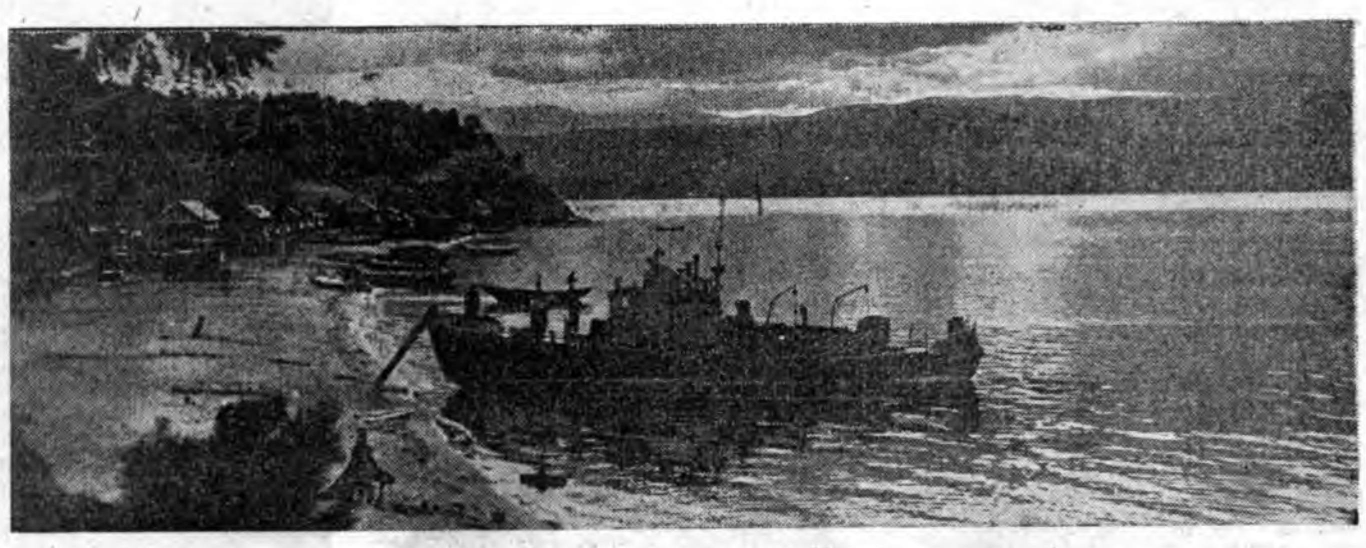
Мүнөөнэй эхэнэрнүүд гэрэй барлаг болохоёо болёо. Үхибүүдынь саад, яслида ябана, үбдэбэлнь аргалха бэрхэ врачнар хүдэлнэ. Сүлөө сагаа тэдэнэр кино, нааданда ябажа, эрдэмдэ һуража үнгэргэдэг болонхой. Гэртэнь телевизор, радио, хубсаһа угаадаг, тооһо шорой арилгадаг машинанууд байха. Сагай ошохо бүри байдалнай һайжарнал даа.

Энэ үдэр хүрэтэр амиды ябаһандаа баяртайб. Республикынгаа хүгжэлтэдэнь хубитамни бии гэжэ һанахадаа омогорхоноб.

Э. НАДМИТОВА,
Баргажанай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон байһан, пенсионерка.

Улаан-Удэ хотын Соведүүдэй талмай.

Удэшэ Байгал дээрэ.

МЭНДЭ АМАР, БУРЯАД ОРОН!

Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй алдарта ойе монгол арад түмэн өөрынгөө баяр мэтээр зүрхэндөө дүтэ хүлеэн, коммунизм байгуулжа байгаа совет арадай амжалтаар омогорхон байна.

Гээгдэнги заха хизаар байһан Вуряад орон ленинскэ национальна политикын, Совет засагай ашаар шэнэжэн хубилжа, мүнөө үеын промышленностьтай, хүдөө ажахытай, соёл культуратай, хүгжэн · һалбарһан орон болоһондонь бидэ хизааргүй ехээр баярлажа байнабди.

«Нэгэ үдэр танилсажа, мянган жэл нүхэсэнэ» гэһэн арадай сэсэн үгэ манда бии. Манай парти, арад түмэн агуу совет оронтой байгуулһан найрамдалаа нюдэнэй сүсэгы мэтээр хадагалан ябадаг.

Советскэ Союзай арад түмэн, тэрэ тоодо Ленинэй, Арадуудай хани барисаанай орденто Буряадай АССР-эй арад түмэн манай орондо аха дүү интернациональна халуун туһаламжа олон жэлдэ үзүүлжэ байнхай. «Нүхэрэй туһые — бү марта, өөрынгөө туһые бү дурда» гэһэн сэсэн үгын ёһоор, Совет ороной аша туһые хэзээдэшье мартадаггүйбди.

Эб найрамдалай һарын үеэр зарим аймагуудта Буряадай АССР-эй долоон хоног, фотовыставкэ байгуулһан, аймагай газетэдэ хуудаһа бэлдэн гаргаһан байна. Буряадай киногой долоон, табан, гурбан, хоногууд үнгэргэгдөө. Мүн захил хэжэ, Улаан-Үдэһөө радио-дамжуулга хэгдэхэ. Сэлэнгэ аймагай 10 гаран һургуули Буряадай АССР-эй һургуулинуудтай үнинһөө хойшо холбоо байгуулжа, гурба мянган һурагшад бэшэг абалсажа байна. Мүн һурагшадай дунда «Буряадай АССР-ые хэн һайн мэдэнэб?» гэһэн викторинэ зарлагданхай. «Сухбаатарын туг» газетэдэ «Коммунизм байгуулжа байгаа буряад арадай амжалта» гэһэн тусхай нюур хоёр дахин толилогдоо.

Буряад оронһоо 300-аад трактористнар, комбайнернууд ерэжэ, Сэлэнгэ аймагай 70 мянган гектар таряа хуряажа үгэһэн, хэдэн арбаад трактор, комбайн заһабарилһан юм. Мүн тус аймагай уряалаар 80 гаран хүн барилга, заһабарилгын ажалда туһалаа.

Захааминай аймагай барилгашад манай Арадай хубисхалай 50 жэлэй баяр угтуулан, Булган аймагай түбтэ стадион барижа үгэһэн байна.

Манай ажалшад буряад нүхэдэй түрүү дүй дүршэл хүдэлмэридөө нэбтэрүүлдэг. Жэшээнь, Зэдын аймагай Боргойн совхоздо нарин нооһото хониной байра бариха, түл абаха түрүү аргыень, Захааминай аймагай худалдаа наймаанай хүдэлмэришэдэй дүй дүршэл халан абаһан байна.

Аха дүү Буряад ороной ажалшадһаа бидэ ехэ юумэндэ һуража байнабди. «Алтан хүрьһэтэй буряад орондо аха дүүнэр айлшалан ерээрэй» гэжэ элитэ зохёолшо Хоца Намсараевай хэлэһэн ёһоор мүнөөшье бидэ коммунизм байгуулжа байгаа танайнгаа амжалтые нюдөөрөө хараха, засаг түрын хүдэлмэриин арга дүршэлтэй танилсахаяа ерээбди.

Монгол ороной хүдэлмэришэд, буряад оронии яһала һайн мэдэдэг. Гэбэшье бидэнэй бусахада «Баян тансаг Буряад орондо һонин һайхан юумэ үзөө бэзэт?» гэхэл.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтээ амжалта туйлажа байгаа Та бүгэдын ажал хүдэлмэритэй танилсажа үрьдиһэнөө тайлбарилан хэлэнэ бэзэб.

С. ГУНРЭГЖАВ,
Арадай Ехэ Хуралай Президиумэй орган «Гүрэн ба эрхэ» гэһэн журналай хүдэлмэрилэгшэ.

ТҮРЭЛ АРАДАА СУУРХУУЛҺАН ХҮНҮҮДНАЙ

Публицистикэ

Хаанашье ябахада, түрэл нютаг тухай хүнүүд асуудаг. Тиигээд өөрынгөө нютаг, нуга, тэрэнэй байгаали, хүгжэлтэ, хүнүүд тухай хөөрэхэ дуран хүрэдэг.

Узбекистан ороной нэгэ хүбүүнтэй Москва хотодо уулзабаб.

—Ямар яһанайбши даа? Казах бэшэ аабзаш?—гэжэ тэрэм асууба.

—Үгы. Би буряадби, —гэжэ бишье гайхангүй харюусабаб. Юундэб гэхэдэ, буряад хүнэй шарайдал адли шарайтай зон уужам дэлгэр Эхэ орон соомнай олон ха юм.

—Буряад гүш? Тиимэ, тиимэ. Байгал далайнтнай һураг сууе яһалал дуулааб. Байза, уран зохёолшодһоодтнай хэнии мэдэхэ гээшэбиб? Һанааб, һанааб. Жамсо Тумуновайтнай «Нойрһоо һэриһэн тала» гэжэ гайхамшаг роман уншаа һэм. Тинхэдэ Хоца Намсараевайтнай шүлэгүүдые мэдэхэб. 1961 ондо гээшэ һэн гү? Би Алма-Ата хотодо бүхэли зундаа шахуу байгаа һэм. Бэлигтэй поэт Олжас Сулемейновтэй танилсааб. Тэндэ мүн танай поэт Дондок Улзытуевтай уулзаа һэм. Гайтайхан бэрхэ поэт хэбэртэй һэн. Шүлэгүүдыень уншажа баясааб. Илангаяа «Арбан табан дуун» гэжэ поэмэнь гоё бэлэй.

Узбек нүхэрэй нигэжэ хөөрэн байхада, би сэдьхэлээ хүдэлгэн, дософхоноо омогорхон һуугаа һэм.

Узбек нүхэрнишье олон юумэ хөөрөө һааб даа. Тиигэжэ һуутараа асууба:

—Танайда эхэнэр уран зохёолшод, поэтессэ олон гү?

—Бии даа. Поэтессэ Цырен-Дулма Дондоковагаймнай номууд Москва хотодо хэблэгдэн гарана.

— «Солнце-Гора» гэжэ номтой бэшэ аабза?

—Тиимэ, тиимэ—гэжэ би баярлабаб.

...Түрэл арадаа суурхуулһан хүнүүд манайда олон. Тэдэнэй нэрэнүүдые гансашье манай Эхэ орон дотор бэшэ, хариин гүрэнүүдтэ мэдэнэ.

1959 ондо Москвада болоһон Буряадай литература, искусствын хоёрдохи декадын үедэ нимэ ушар болоо.

«Игорь тайжа» гэһэн оперо табигдажа байгаа. Баас бүдүүн хоолойтой Лхасаран Линховоимнай Кончагай рольдо наадажа, залай доһолсо дуулаба. Тэндэ һууһан мэдээжэ композиторнууд Вано Мураделн, Анатолий Новиков, Лев Степанов болон бусад зүрхэ, сэдьхэлээ хүдэлгэн, манай Лхасаранние шагнаа гэдэг. Хүшэгын хаагдахатай адли Вано Ильич иигэжэ хэлээ гэхэ:

—Иимэ Кончагые Москва үзөө, хараагүй юм!

Харин Лариса Петровна Сахьянова тухаймнай гайхамшаг балерина Галина Сергеевна Уланова магтаалай үгэнүүдые хэлэһэн юм.

Буряадай литература, искусствын хоёрдохи декадын дүнгүүд тухай манай уншагшад һайн һанана ёһотой. Олон хүнүүднай гүрэн түрынгөө орден, медальнуудта, хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртөө һэн. Тиихэдэ Лариса Петровна Сахьянова, Лхасаран Лодонович Линховоин хоёртомнай СССР-эй арадай артистнуудай үндэр нэрэ зэргэнүүд олгогдоо бэлэй.

Түрэл арадаа суурхуулһан хүнүүднай... «Байгал» гэжэ хатар, дуунаймнай ансамблиин хүбүүд, басагадай уран бэлигые уужам дэлгэр Эхэ оронoймнай республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай ажалшад һайн мэдэхэ болоо. СССР-эй арадай артистка, РСФСР-эй гүрэнэй шангай лауреат Лариса Сахьянова Япондо хоёр һара тухай ажаһуужа, тэндэ хүн зоной урда бэлигээ харуулаа. Һанаад үзыт! Талын буряадай юрын басаган имагтал Совет засагай ашаар эрдэм һургуулитай болоод, Афганистанай королиин ордон соо перси арадай хатар гүйсэдхэнэ.

Буряадай АССР-эй габьята артист Ким Базарсадаевай дорюун хоолойн аялга шагнаа ёһотойт. Энэ хүмнай Скандинавиин оронуудаар аяншалаа, Шотландиин ниислэл хото Эдинбургда «Шотландская застольная» гэжэ дуу хангюурдаа. Харин Лхасаран Линховоимнай бүхы Африкаар хоёр дахин ябаа, Зүүн-Урдахи Азиин оронуудта ошожо, буряад дуунай аялга ханхинуулаа.

Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмымнай театрай коллектив Монголой Арадай Республикада хоёр дахин ошожо, зүжэг наадаяа табижа, нэрьемэ альга ташалгаар угтагдаа һэн. Тиихэдэ манай уран зохёолшод Чехословаки, Куба, Болгари, Япон, Энэдхэг, Монгол, Корей, Австри, Итали оронуудаар аяншалаа.

Манай хүнүүд хаанашье түрэл нютагайнгаа, арадайнгаа нэрэ хүндые дээрэ үргэжэ ябадаг. Зүб даа. Арад зонтоёо холбоогоо таһарһан хүн холо ошодоггүй һэмнай. Арадайл гүн сооһоо гараһан, арадайнгаал хэрэгэй түлөө шуһа мяхаяа гамнангүй ябадаг хүбүүд, басагад арадайнгаал алдар солые хололуур тарааха хубитай.

Республиканска больницын отделение даагшаар хүдэлдэг врач Борис Хундеевич Антохонов Афганистан орондо жэлэй туршада хүнүүдые эмшэлһэн юм. Эм дом гартай, бэрхэ хирургые гайхаһан хүнүүд совет эмшэлэгшэмнай ямар яһанайб гэжэ һонирхоо гэдэг.

—Байгал далайн эрьеын хүм даа,—гэжэ Борис Хундеевич омогорхонгёор мэдүүлһэн юм.

Байгал далайн эрьеын хүнүүд. Манай зохёолшодой номуудые Югославида, Болгарида, Монголдо, Венгридэ, ГДР-тэ уншана. Гансахан Дондок Улзытуевай шүлэгүүд Эхэ оронoймнай олон тоото арадуудай хэлэн дээрэ оршуулагдахаһаа гадна, хариин оронуудта хэблэгдээ.

1968 ондо Ригэ хотодо ошоо һэм. Энэ хотын гол гудамжа—Ленинэй нэрэмжэтэ үйлсын номой нэгэ магазинда ороходомни, Дондок Улзытуевай дүрэтэй ном тэндэ худалдагдажа байба. Эрижэ абаад, иража харахадам, «Хүнүүд—хун шубууд» гэжэ номыень мэдээжэ латыш поэт Имант Зиедонис өөрынгөө хэлэн дээрэ оршуулжа, хэблэлээр гаргуулһан байба бшуу. Омогорхомоор! Тиихэдэ поэт Николай Дамдиновай шүлэгүүдые болгар хүбүүдэй сээжээр уншажа байхые шагнаа һэм.

Элдэб мэргэжэлтэй буряад хүбүүд, басагаднай Алжир, Куба, Афганистан, Иран, ОАР оронуудта ошожо хүдэлөө.

Улаан-Үдымнай промышленна предприятинуудай бүтээһэн продукци харин гүрэнүүдтэ эльгээгдэнэ. Сэмбын фабрикын хүдэлмэришэн, Социалис Ажалай Герой Дарья Касьяновна Тумуровагай нэхэлсэһэн бүд Баруун Европын выставкэ дээрэ табигдана. Социалис Ажалай Герой Анисим Николаевич Ошировай бүтээлсэһэн электровоз, тепловозууд Эхэ оронoймнай түмэр харгынуудаар шэнхинэлдэнэ. Зэдын хонишон, Социалис Ажалай Герой Гомбо-Сурун Гончиковна Цыремпиловагаймнай үдхэһэн хонидой торгон нооһон янза бүриин үнгэтэй бүдүүд болоод, һолонго мэтээр яларна. Сэлэнгын суута һаалишан, Социалис Ажалай Герой Надежда Лазаревна Тадвашкинагай үнеэдэй һүн далай мэтээр билтарна. Зэдын механизатор, Социалис Ажалай Герой Евлампий Павлович Бутаковой ургуулһан таряанай алтан шара ороохон амбаар дүүрэн хаагдана.

Олон даа суута хүнүүднай! Саашадаа амжалтатай, илалтатай ябахыень юрөөе!

Г. ДАШАБЫЛОВ.

ХЭН ХААНА ОШОХОБ?

Июлиин 7-до Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ 9 час 30 минутаһаа республикын ажалшадай митинг, искусствын мастернуудай ехэ концерт болохо, мүн үдэшэндөө — 18 часһаа искусствын мастернуудай һайндэр болохо. Үглөөнэй 11 час 30 минутаһаа ипподром дээрэ һур харбаанай найр наадан захалха. Талмайн тэг дунда бүхэшүүл буряад барилдаагаар республикын ойн баярай чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысэхэ. Мүн нүгөөдэ тээнь һур харбагшад, гиир үргэгшэдэй дунда шанга тулалдаан болохо юм. Үдэрэй 4 часһаа республикын ажахынуудай, госконюшниин хурдан хүлэгүүдэй урилдаан болохо байна.

Ипподромой нүгөөдэ таладань искусствын мастернуудай концерт, аттракцион үнгэргэгдэхэ.

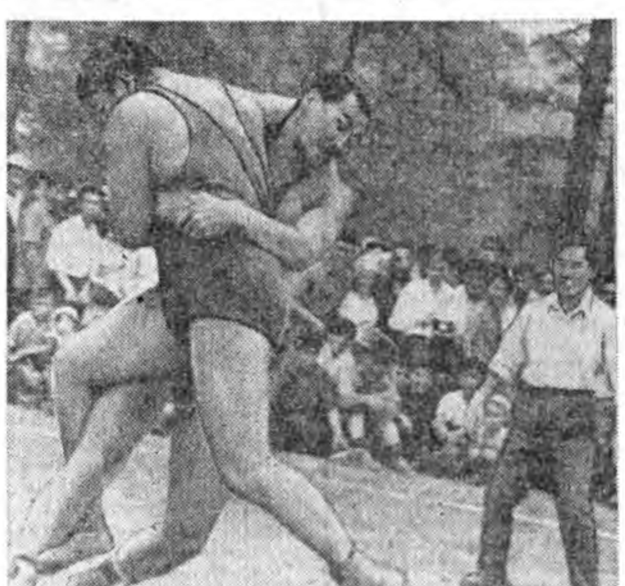
Июлиин 8-най үдэр Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ — үглөөнэй 10 часһаа, үдэшын 6 часһаа искусствын мастернуудай концерт.

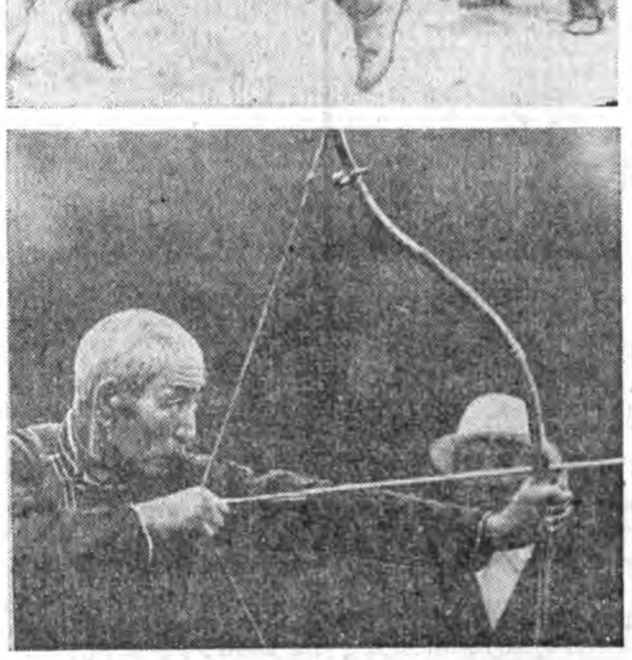
Эртэ үглөөнһөө эхилжэ, тусхай автобусууд һур харбаанай найр нааданда хотын ажалшад, айлшадые ипподром тээшэ зөөхэ байна.

Автобусууд Куйбышевай нэрэмжэтэ, Соведүүдэй, Комсомолой («Октябрь» кинотеатр). Алдар солын (ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэдэй байдаг тосхон) талмайнуудһаа ябажа эхилхэ. Мүн авиазаводһоо ипподром хүрэтэр тусхай маршрудтай автобусууд ябаха болоно.

Июлиин 8-да Ленинэй орденто оперо, баледэй театр соо үдэшын 9 часһаа уласхоорондын конкурсын лауреат, РСФСР-эй габьяата артист Эдуард Хиль хотымнай ажалшадта, айлшадта концерт үгэхэнь.

ҮГ НААДАНАЙМНАЙ ГУРБАН ҺҮЛДЭ

ХҮГЖЭЛТЫН ЗАМ

★ Мүнөө республика доторнай 5 город, городой түхэлтэй болоһон 13 тосхон бии. Эдэ город, тосхонуудта баригдаһан завод, фабрикануудай цехүүд соо самолёдууд, орёо нарин приборнууд, оньһон түхеэрэлгэнүүд, шифер, цемент, мебель бүтээгдэжэ, оронoймнай область, хизаарнуудта, аха дүү социалис оронуудта эльгээгдэнэ.

★ Түлишын ба энергетикын бааза ехээр үргэдхэгдэжэ байнхай. Республикымнай электростанцинууд 1971 ондо 1940 онойхиһоо 10,2 дахин ехэ электрын элшэ хүсэ үгэдэг болонхой. Хүдөө нютагууд, фермэ, отаранууд сүм шахуу электрижүүлэгдэнхэй.

★ Наймадахи табан жэл соо урдахи табан жэлэйхиһээ 641 мянган дүрбэлжэн метрээр ехэ талмайда байрын гэрнүүд баригдаһан.

★ Республикымнай партийна организаци 38.826 коммунистнуудһаа бүридэнэ. Тэдэнэй 12.106-ниинь хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэд юм.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО. ХИЛЫН ГААНАҺАА

ХЕЛСИНКИ

ХЕЛЬСИНКИДЭХИ ЗҮБЛӨӨН ДЭЭРЭ

ТАСС

Даниин, Польшын Арадай Республикын түлөөлэгшэд Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар эндэ боложо байһан зүблөөн дээрэ үгэ хэлэбэ. Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной талаар зүблөөн түүхэтэ удха шанартай гэжэ Даниин гадаадын хэрэгүүдэй министр К. Г. Андерсен тэмдэглэбэ. Зүүнэй ба баруунай оронуудай хоорондохи харилсаа холбоо үргэдхэхэ гээшэ ехэ удха шанартай. Совет-американ харилсаан Европодохи түгшүүрил саашадань һуларуулха хэрэгтэ нүлөө үзүүлхэ юм гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Гэхэтэй хамта, зүблөөндэ хабаадагшадай үмэнэ табигдаһан асуудалнуудые шиидхэхэ гээшэ орёо хүшэр.

Польшын Арадай Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр С. Ольшовский үгэ хэлэхэдээ, Европодохи аюулгүй байдалай түлөө тэмсэлдэ Польшодо бусад социалис оронуудтай хамта эдэбхитэйгээр хабаадана гэжэ тэмдэглэе. Европодохи түгшүүрил һуларуулха, бата бэхи эб найрамдал хангаха хэрэгтэ бүхы гүрэнүүд — бага, ехэ илгаагүй — эдэбхитэйгээр хабаадажа, хүсэлэл оролдолгоёо гаргаха ёһотой.

Зүблөөндэ хабаадажа байһан гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанда шухала хубилалтануудай гэршэнэр боложо байнабди гээд Ольшовский үргэлжэлүүлбэ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй США-гай Президент Р. Никсонтэй хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд СССР-эй США-гай хоорондохи харилсаанда түүхэтэ шата боложо, Европо түбидэ аюулгүй байдал хангаха, ондо ондоо ниитын байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршохо, харилсаа холбоо тогтоохо арга олгохо байна.

Зүблөөн дээрэ абтаһан тогтоолнуудые, шиидхэбэринүүдые бодото байдалда залан сэхээр бэелүүлхын түлөө тэмсэхэ шухала гэжэ Ольшовский тэмдэглэбэ.

ТОКИО

Совет министр Японд о

ТАСС

СССР-эй культурын министр Е. А. Фурцева Японой Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын уряалаар июлиин 4-дэ эндэ ерэбэ.

ЖЕНЕВЭ

Буу зэбсэг хуряаха комитедтэ

НЬЮ-ИОРК

Японой, Монголой Арадай Республикын, Канадын, Мексикын, Нигериин, Нидерландын, Мароккын түлөөлэгшэд июлиин 3-да буу зэбсэг хуряаха комитедтэ үгэ хэлэхэдээ, һаяхан Хитадай термоядерна бомбо тэһэлһэн ушарые эрид буруушаажа байһанаа мэдүүлээ.

Агаарта ядерна тэһэлэлгэнүүдые Хитадай хэлгэ мүнөө үедэ уласхоорндын түгшүүрил һуларуулгада зүрюу харша байна гэжэ Монголой делегат хэлэбэ. Бүгэдэ ниитын эб найрамдал хангаха, арадуудай аюулгүй байдал тогтоохо хэрэгтэ Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй али болохоор тойбо татажа байһыень энэ гэршэлнэ.

Бүхы оронууд, илангаяа ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдтэй гүрэнүүд агаарта, уһан доро, газар дээрэ ядерна буу зэбсэг туршалгые хорихо тухай Москвада баталагдаһан договорто нэгэдэн хамтарха ёһотой гэжэ делегадууд үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ.

АНГИИН ТЭМСЭЛ ҮРГЭДЭНЭ

Июнь һарын һүүлшын долоон хоногой турша соо дэлхэйн олохон оронуудта ангиин тэмсэл улам үргэдэһэн байгаа. Капиталай оронуудта болоһон буһалгаанай хүдэлөөндэ ажалшад олоороо хабаадана. Эрхэнүүдэйнгээ түлөө, салин хүлһыень дээшэлүүлхын түлөө, ажаллаха арга боломжыень һайжаруулхын түлөө, юумэнэй үнэ сэн буулгахын түлөө эдэнэр тэмсэнэ. Хүндэ ба хүнгэн промышленностиин, транспортын, хүдөө ажахын элдэб һалбаринуудай хүдэлмэришэд, алба хаагшад энэ тэмсэлдэ хабаадана.

РИМ. Промышленностиин тус һалбариин предприятинуудта һэльбэн шэнэдхэлгэнүүдые хэхэеэ эзэдэйнь арсаһые буруушаажа, Италиин химическэ промышленностиин 500 мянган тухай хүдэлмэришэн, алба хаагша «тэмсэлэй үдэр» үнгэргөө. Гэхэ зуура, тэдэ салин хүлһыень дээшэлүүлхэ, ажалай һүүлээр үлөөжэ хүдэлгэхэ ёһо гурим хаража үзэхэ эрилтэ табина.

ЛОНДОН. Израилиин 6 мянган врачай буһалгаан гурбан долоон хоногой турша соо үргэлжэлһэн байна. Тэдэ салин хүлһыень дээшэлүүлхэ, ажаллаха арга боломжыень һайжаруулха эрилтэ табяа.

«Скотиш авиэйшн лимитед» гэжэ фирмын Шотландиин Престуигтахи самолёт бүтээлгын заводуудай 2.000 мянган хүдэлмэришэн буһалгаа соносхоо. Хүдэлмэришэд салин хүлһыень дээшэлүүлхэ эрилтэ табина.

БОНН. ФРГ-гэй аэропортнуудай диспетчернүүдэй буһалгаан дүрбэдэхи неделиеэ үргэлжэлжэ байһаар. Ажаллаха арга боломжыень һайжаруулха, салин хүлһыень дээшэлүүлхэ эрилтэтэйгээр тэдэ тэмсэл хэнэ.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ тэмсэл илангаяа шангадаа. ФРГ-гэй Транспортын министерствын заабаряар 10 диспетчер саг зуураар ажалһаа гаргагдаа. Иимэ хэмжээн буһалгаалагшадай тэмсэлые илангаяа эршэтэй болгохо байна гэжэ буһалгаанай хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлбэ.

БЕНЭ. Доодо Австри гэжэ газарай Вайдхофендохи «Беллер» гэжэ металлургическа концернын хоёр предприятиин 600 шахуу хүдэлмэришэн салин хүлһыень дээшэлүүлхэ эрилтэтэйгээр буһалгаа соносхоо.

ТОКИО

Ядерна тэһэлэлгые буруушаана

ТАСС

Ядерна тэһэрэлгэ Хитадай хэһэнтэй дашарамдуулан, Хиросимада атомна бомбын тэһэрэлгэһээ уламжалан хохидогшодой нэгэдэл КНР-эй правительствада буруушаалга эльгээбэ.

Энэ ядерна тэһэлэлгэһээ уламжалан, агаар радиоактивна шаара шабхаруугаар бузарлагдана гэжэ Японой Министрнүүдэй кабинедэй генеральна секретарь С. Никайдо пресс-конференци дээрэ тэмдэглээ.

ДЕЛИ. (ТАСС). Ядерна зэбсэгээ нарижуулан һайжаруулха гэһэн Хитадай хүсэл эрмэлзэл хадаа Пекинэй хүтэлбэрилэгшэдэй дээрэлхүү ябадалһаа эшэ үндэһэтэй гээд Бомбейн «Экономик таймс» газетэ бэшэнэ.

Пекинэй хүтэлбэрилэгшэдэй ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдээ улам хүгжөөхэ гэһэн хараа бодол Азиин оронуудай аюулгүй байдалда хоро хүргэхэ байна гэжэ «Хиндустан стандарт» газетэ мэдүүлнэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Хани барисаамнай бэхижэнэ» —түрүү бэшэг. «Республикын алхамууд»—информацинууд.

Хоёрдохи, гурбадахи хуудаһануудта: Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: ТАСС-ай материалнууд. Нютаг нютагай һонинууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ харуулна:
11.45 — Совет композиторнуудай дуунууд. 12.00 Советскэ Союзай Коммунис партиин Буряадай областной комитедэй ба Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй хамтын баярай суглаан 17.00 — 19.00 — Забһарлалга. 19.00 — Һайндэрэй концерт. Буряадай Ленинэй орденто гүрэнэй оперо, баледэй театрһаа дамжуулга хэгдэхэ.

«Орбита» харуулна:
20.40 — Үнгэтэ телевидени. «Тени исчезают в полдень» — телевизионно уран һайханай фильм. (3-дахи сери). 21.50 — «Эрдэм, соёлой гол шухала асуудалнууд». 22.30 — «Мо-лод-цы»! — залуушуулай спортын программа. 24.00 — «Время» —мэдээсэлэй программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита» харуулна:
14.35 — Һүүлэй һонин. 14.45— Үнгэтэ телевидени. «Дактари» — США-гай телевизионно уран һайханай фильм (15-дахи сери). »Джуди спасает Майна». 15.30 —«Гурбадахи. шиидхэхы жэл». Камчатска область түрэл орондоо элидхэнэ.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

● Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-03539. Заказ № 0044